

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KOST- OCH IDROTTSVETENSKAP

Hem- och konsumentkunskap på två svenska skolor i Thailand & via distans

Emma Lindblom, Gabriella Svensson och Marie Vester

Rapportnummer: VT14-16
Uppsats/Examensarbete: 15hp
Program/kurs: LHK410
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Vt. 2014
Handledare: Monica Petersson
Examinator: Karin Grahn

Rapportnummer:	VT14-16
Titel:	Hem- och konsumentkunskap på två svenska skolor i Thailand & via distans
Författare:	Emma Lindblom, Gabriella Svensson och Marie Vester
Uppsats/Examensarbete:	15hp
Program/kurs:	LHK410
Nivå:	Grundnivå
Handledare:	Monica Petersson
Examinator:	Karin Grahn
Antal sidor:	45
Termin/år:	Vt. 2014
Nyckelord:	Bedömning, Distansundervisning, Högstadiet, Undervisning, Utlandsskolor

Sammanfattning

Syftet med studien är att utforska hur hem- och konsumentkunskapsundervisning bedrivs samt hur bedömning sker på två svenska skolor i Thailand och på Sofia Distans. Vilket går att utläsa från frågeställningarna: Hur bedrivs distansundervisning inom hem- och konsumentkunskap? Hur bedrivs hem- och konsumentkunskapsundervisning på plats på de svenska skolorna i Thailand? Hur sker bedömningen inom hem- och konsumentkunskap på plats på de svenska skolorna i Thailand och via distansundervisning? Och hur behandlas det centrala innehållet i undervisningen? Forskningsmetoden utgjordes av intervjuer som utfördes med en utarbetad intervjuguide för att besvara frågorna. Intervjuerna utfördes med två rektorer och två pedagoger på tre skolor.

Resultatet i studien visar att Sofia Distans som är godkända av Skolverket jobbar med bedömning samt betyg utifrån läroplanen. Undervisningen sker via distans och eleverna måste ta ett stort eget ansvar för sin utbildning och för kontakt med pedagogen. Pedagogen på Sofia Distans kan bedöma eleverna genom inlämningar med skriftliga omdömen samt foton och/eller film. En av skolorna i Thailand bedriver ingen undervisning i hem- och konsumentkunskap samtidigt som den andra skolan i Thailand bedriver undervisning i ämnet, skriver omdömen och jobbar utifrån det centrala innehållet i kursplanen. Pedagogerna på skolorna i Thailand agerar handledare åt eleverna när de arbetar med sina uppgifter från deras hemskola i Sverige. Även dessa elever får ta ett stort ansvar för sina egna studier. Pedagogerna skriver omdömen om eleverna i de ämnen som de läst under tiden i Thailand som vid avslutad period skickas till hemskolan. Denna studie kan ge information och vara till hjälp för personer som är intresserade av hur hem- och konsumentkunskap bedrivs och behandlas via distans samt på två svenska skolor som inte är godkända av Skolverket.

Förord

I detta avsnitt vill vi tacka de medverkande skolorna som ställt upp i studien och välkomnat oss till sina skolor. Vi vill framförallt tacka rektorer och pedagoger som vi har intervjuat för era tankar och upplevelser. Vi vill även tacka vår handledare Monika Petersson som lett oss på rätt väg igenom hela uppsatsen. Ett tack till våra nära och kära som stöttat oss genom studiens gång och läst igenom arbetet.

Arbetsuppgift	Procent utfört av Emma/Gabriella/Marie
Planering av studien	33/33/33
Mailkontakt med skolorna	100/--/--
Litteratursökning	30/40/30
Datainsamling	33/33/33
Databearbetning	30/30/40
Analys	33/33/33
Skrivande	42/35/23
Layout	80/10/10

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	5
1.1. Syfte:.....	6
1.2. Frågeställningar:.....	6
2. Bakgrund.....	6
2.1. Tidigare forskning.....	6
2.2. Teoretisk anknytning.....	10
2.3. Distansutbildning och nätbaserad utbildning.....	12
2.4. Svensk undervisning i utlandet.....	16
2.5. Styrdokument.....	18
2.6. Formativ och summativ bedömning.....	19
3. Metod.....	20
3.1. Design.....	20
3.2. Urval.....	21
3.3. Forskningsetiska principer.....	22
3.4. Datainsamling.....	23
3.5. Databearbetning och analys.....	24
3.6. Metodologiska överväganden.....	25
4. Resultat.....	25
4.1. Sofia Distansutbildning, Stockholm.....	25
4.2. Skola 1, Thailand.....	28
4.3. Skola 2, Thailand.....	30
5. Diskussion.....	33
5.1. Metoddiskussion.....	33
5.2. Resultatdiskussion.....	35
5.3. Slutsats.....	39
5.4. Förslag till fortsatta studier.....	40
6. Referenser.....	41
Bilaga 1 Intervjuguide Sofia Distans.....	44
Bilaga 2 Intervjuguide skolor Thailand.....	45

1. Introduktion

Runt om i världen finns det svenska skolor som är godkända av Skolverket där elever läser av olika anledningar. Dessa elever undervisas av svenska behöriga pedagoger som sätter betyg och gör att de får en behörighet till svenska gymnasieskolor och högskolor, vilket leder till att de kan studera vidare i Sverige i framtiden (Personlig kommunikation, 7 april 2014). Det finns även andra svenska skolor runt om i världen men som inte är godkända av det svenska Skolverket där elever läser under allt från några veckor till ett läsår när deras föräldrar/vårdnadshavare av någon anledning valt att åka till det aktuella landet. Anledningarna till detta kan vara allt från jobb till längre semester eller tjänstledighet. Eleven är fortsatt inskriven i sin hemskola i Sverige och har med sig uppgifter/läxor som denne ska göra under tiden på den utlandssvenska skolan. Dessa skolor får inte sätta betyg utan skickar istället omdömen om det eleven gjort till dennes hemskola vid avslutad period och detta kan ses som något problematiskt då pedagogen på hemskolan inte ser eleven men ska sätta dess betyg (Personlig kommunikation, 31 mars 2014; Personlig kommunikation, 7 april 2014). Det var ett aktivt val som gjordes att åka till icke godkända skolor istället för godkända, för att se hur ämnet hem- och konsumentkunskap behandlades på just denna skolform.

Ämnet hem- och konsumentkunskap utgör tillsammans med bild, slöjd, musik samt idrott och hälsa de praktiskt-estetiska ämnena i skolan (Skolverket, 2013a) och hem- och konsumentkunskap är enligt Skolverkets timplan det minsta ämnet (Skolverket2014a). Enligt den aktuella läroplanen, Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 [Lgr11], ska undervisningen i ämnet ge eleverna förutsättningar att utveckla sin förmåga att ”planera och tillaga mat och måltider för olika situationer och sammanhang”, ”hantera och lösa praktiska situationer i hemmet”, och ”värdera val och handlingar i hemmet och som konsument samt utifrån perspektivet hållbar utveckling” (Skolverket, 2011a, s.42). Hur sker detta på de icke godkända utlandssvenska skolorna? Kan de erbjuda hem- och konsumentkunskap och finns det några undervisningssalar som lämpar sig för att nå målen som kräver praktisk tillämpning? Pedagogen på hemskolan kan här komma att ställas inför ett dilemma, nämligen att sätta betyg på en elev som den inte fysiskt har sett.

Denna studie kan förhoppningsvis belysa detta dilemma, ge information och vara till hjälp för personer som är intresserade av hur hem- och konsumentkunskap bedrivs och behandlas på två svenska skolor i Thailand som inte är godkända av Skolverket samt via den rådande distansundervisningen för högstadiееlever. Distansutbildning inom hem- och konsumentkunskap är inte så beforskat och inte heller hur hem- och konsumentkunskap används på de icke godkända utlandssvenska skolorna. I studien är det rektorernas och pedagogernas svar som ligger till grund för resultatet.

1.1. Syfte:

Huvudsyftet med studien är att utforska hur undervisning i hem- och konsumentkunskap bedrivs på två svenska skolor i Thailand samt via distansundervisning. Ett delsyfte med studien är att undersöka hur bedömning sker på de besökta skolorna samt via distansundervisning.

1.2. Frågeställningar:

Hur bedrivs distansundervisning inom hem- och konsumentkunskap?

Hur bedrivs hem- och konsumentkunskapsundervisning på plats på de svenska skolorna i Thailand?

Hur sker bedömningen inom hem- och konsumentkunskap på plats på de svenska skolorna i Thailand och via distansundervisning?

Hur behandlas det centrala innehållet i undervisningen?

2. Bakgrund

I bakgrundsavsnittet ges en forskningsöversikt som följs av teoretiskt anknytning. Efter detta behandlas distansutbildning och nätbaserad utbildning, därefter svensk undervisning i utlandet, styrdokument och avslutningsvis formativ och summativ bedömning.

2.1. Tidigare forskning

I forskningsöversikten redovisas forskning från fyra artiklar som handlar om följande: Att skapa ett aktivt klassrum för lärande, Problem vid distansundervisning, Ny läromiljö för studenter i distansutbildning och Muntlig kommunikation inom hem- och konsumentkunskap har en positiv inverkan på lärande

2.1.1. Att skapa ett aktivt klassrum för lärande

Just-in-Time Teaching (JiTT) utvecklades på IUPUI (Indiana University Purdue University Indianapolis) och United States Air Force Academy och har sedan starten vuxit och används nu vid 80 institutioner världen över (Marrs, 2005). JiTT är en teknik som används för att öka elevers framgångar inom kurser genom att förlänga undervisningen från att bara vara i klassrummet till att arbeta innan och efter lektionen över webben. JiTT går ut på att eleverna innan lektionen ska läsa ett visst material och skicka in frågor och svar som sedan används under lektionen, så kallade ”warm up assignments”. Dessa hjälper eleverna att vara förberedda inför lektionen så att de kan delta mer aktivt i diskussionerna samt gruppuppgifterna. Under lektionen bearbetas det som eleverna läst och efter lektionen får eleverna en uppgift på det de

gjort, en så kallad "after class assignment" som ger eleverna en chans att samla extrapoäng (Marrs, 2005).

Artikeln (Marrs, 2005) presenterar tre olika teman om hur studenter lär sig vetenskap. Dessa är: "Learning requires active practice" som handlar om att ett lärande kräver att eleven får vara aktiv och på så sätt lär sig mer än om den till exempel bara läser allt teoretiskt. Tema två är: "Learning is actively constructed from prior knowledge" som handlar om att lärandet utgår från de tidigare kunskaperna som eleven har, att det är en blandning av tidigare erfarenheter, attityder och kunskap vilket nedanstående citat visar på:

Current research on learning indicates that all new learning depends on the learner's prior knowledge and current state of understanding. If students' initial understanding is not engaged, they may fail to grasp the new concepts they are taught, or...they may revert to their preconceptions outside of the classroom. (Marrs, 2005, s.28)

Det tredje temat är "Learning requires prompt feedback" som innebär att lärande kräver snabb återkoppling och formativ bedömning så eleven kan ändra eller klargöra sina tankar och därmed sin kunskap. Författarna menar att genom att använda sig av JiTT kan alla dessa punkter nås. De menar att JiTT främjar kritiskt tänkande, aktivt lärande, samarbetsförmågan och hjälper till att ge en snabb och specifik återkoppling och framhåller att JiTT ger en bättre studievana som gör att eleverna lär sig mer effektivt, minns det de lärt sig längre och har visat sig vara väldigt framgångsrik för att lyckas i college. Författarna till artikeln menar att det kan finnas potential till att använda JiTT inom hem- och konsumentkunskap. (Marrs, 2005)

2.1.2. Problem i distansundervisning

Rashid och Rashid (2011) skriver i sin artikel om svårigheter och problem vid distansundervisning. De har konstaterat att distansundervisning ökar eftersom behovet av utbildning växer och under de senaste åren har även efterfrågan av högre utbildningar ökat. Det kostar att utbildas och distansutbildning är då ett billigare alternativ som numera finns tillgänglig. Författarna och andra författare runt om i världen har hittat flera gemensamma nämnare som är problematiska vid distansundervisning (Rashid & Rashid, 2011).

Ett av problemen med distansundervisningen var att behålla den akademiska standarden och en annan av orsakerna var att det saknades undervisnings- och utbildningstillfällen samt samarbete mellan lärare och elev. Kostnaden blev även ett problem då det kan skilja väldigt mycket mellan olika program. Det fanns även organisatoriska problem, att varje person ges en chans att utveckla sin egen potential samtidigt som det finns en kostnadsfråga som gör att det är budgeterat och tjänster delas upp. Posten står för en del av problematiken då det inte alltid är en pålitlig resurs som finns då papper, paket och liknande kan försvinna och det kan ta lång tid, detta är något som man inte kan påverka. Ett annat problem är kommunikationen. Kommunikationen inom distansutbildning bör inte endast vara ensidig utan det krävs att lärare och elev kommunicerar med varandra. Det är viktigt att det finns interaktion och återkoppling för

utbildningen fungerar inte utan det. Ett problem kan även vara avsaknaden av en officiell byggnad att gå till för att ha lektioner, föreläsningar och sitta och studera. Ett stort problem är tekniken, förutom att det är en kostnadsfråga så kan oftast inte teknikens fulla potential utnyttjas. Detta beror ofta på bristande utbildning, fel på hårdvaran eller lärarens attityd mot tekniken. Det krävs inte alltid en uppdatering till den mest aktuella tekniken utan snarare att den som använder den är kunnig, ”the instructor should be trained to take advantage of both their experience and being able to adapt that experience to the new environment of distance education” (Rashid & Rashid, 2011, s.111). Det är alltså viktigt att utbilda lärarna och använda tekniken.

Författarna kommer med förslag för förbättringar inom distansundervisning och några av förslagen är att förbereda sig väl innan kurserna börjar med material, metodik och liknande. Samarbete med olika institutioner och universitet så att studenterna kan ha tillgång till en plats där de kan studera är också ett förslag författarna ger. Det är också viktigt att ge tillräckliga medel för att kunna göra distansutbildningen mer effektiv, göra kommunikationen mer tillförlitlig och säkerställa kursens material. En slutsats författarna kommer till är att tekniken kommer fortsätta utvecklas och förbättras samt att priset kommer att sjunka (Rashid & Rashid, 2011).

2.1.3. Ny läromiljö för studenter i distansutbildning

Författarna beskriver att ursprungligen kan distansutbildning spåras tillbaka ända från 1800-talet och under de senaste två decennierna har det skett en snabb utveckling av informations och kommunikationsteknik [IKT] (Kirby & Sharpe, 2010). Den oändliga tillgången till datorer och utveckling av IKT har påverkat undervisningen och lärandet på distans. E-lärande använder IT-lärande som främsta mekanismen för att medla elev/lärande kommunikation som underlättar undervisning och lärande på distans. E-lärande har vuxit kraftigt i Kanadas gymnasiesystem sedan mitten på 1990-talet. Åtta av tio Kanadensiska provinser utvecklas för elever från förskola ända till årskurs 12. Utvecklingen har skett för att ge elever tillgång till kurser, kurser som annars inte hade varit möjliga att läsa för till exempel elever som bor avlägset på landsbygden. Detta ger eleverna ett komplett utbud av kurser speciellt för gymnasiet då det även varit svårt att rekrytera lärare med lämpliga ämneskunskaper (Kirby & Sharpe, 2010).

Trots tillväxten på senare år har det funnits relativt få undersökningar av elever som deltar i denna form av lärande på gymnasiet. Mycket av den forskningen undersöker egenskaper hos distanselever med fokus på lärandemål, lagring attityder och tekniska frågor. Studenterna på e-kurserna rapporterar varierad nivå av tillfredsställelse och upplevde ofta svårigheter med tekniska problem som medför begränsningar. Elevegenskaper identifieras ofta som en av de viktigaste övervägande i kvaliteten på undervisningen och lärandet på nätet (Kirby & Sharpe, 2010).

Författarna beskriver att läsåret 2007-2008 tillfrågades eleverna i examenklasserna på 35 of-fentliga skolor i de Kanadensiska provinserna Newfoundland och Labrador. Alla skolor var belägna på landsbygden oftast med kurser med e-learning. Totalt avslutade 324 elever online-undersökningen av 496 elever (Kirby & Sharpe, 2010).

Ett frågeformulär utformades för att samla information om elevers bakgrund, kursplaner, fritidsupplevelser i gymnasiet samt medverkan i e-kurser. På frågeformuläret fick eleverna frågor om de hade planer på efter gymnasialutbildning. Variabler som tidigare valts ut i denna analys har stöd i tidigare forskning och speglar elevers resultat (Kirby & Sharpe, 2010). I resultatet kom de fram till att eleverna som läste via distans till största del var kvinnor som bland annat är positivt inställda mot skolan, jobbar deltid, är säkra i sin datoranvändning och har en god läsförmåga (Kirby & Sharpe, 2010).

Författarna poängterar att det är en studie som inte överensstämmer med tidigare forskning inom samma ämnesområde. Ett oväntat resultat som framkom var att till skillnad från de tidigare studierna var eleverna mer motiverade att studera efter gymnasiet. Eftersom undersökningen utfördes på elever på landsbygden kan detta komma att påverka resultatet poängterar författarna (Kirby & Sharpe, 2010).

2.1.4. Muntlig kommunikation inom hem- och konsumentkunskap har en positiv inverkan på lärande

Författarna av artikeln ”Improving oral communication skills of students in food science courses” (Reitmer, 2004) hävdar att den muntliga kommunikationen är en av de största framgångsfaktorerna för att lyckas bra som student. De menar att det är genom muntlig kommunikation i till exempel grupparbete, presentationer och diverse projekt med klasskamrater som ny kunskap om det studerade ämnet fås, men att kommunikationen kräver rätt kontext: Var den sker och med vilka. (s.15-16)

Inom hem- och konsumentkunskap har det visat sig att kombinationen mellan ämnesinnehåll och kommunikation har en positiv inverkan på lärande. Författarna framhåller att enligt forskning av Reitmer från 2002 har studenter dragit slutsatsen att de lärde sig mer när de fick kommunicera med en grupp jämfört med om de arbetade själva (Reitmer, 2004, s.16). För att öka den muntliga kommunikationskunskapen hos eleverna fick deltagarna i författarnas studie öva på att hålla presentationer framför de andra eleverna och åhörarna fick under tiden genomföra kamratbedömning genom att skriva lappar om vad personen gjorde bra under presentationen och vad denne kunde förbättra till nästa gång. Genom kamratbedömningen, observationerna som gjordes och betygen som sattes efter slutexamen visade det sig att arbetssättet hade varit framgångsrikt och slutsatsen blev att ”Students improved their communication skills and increased their understanding of food science.” (Reitmer, 2004, s.17). Eleverna genomförde examensprovet muntligt och poängen på detta blev högre än ett traditionellt prov skrivet på papper. Författarna till artikeln avslutar med att konstatera att en målmedveten undervisning

kring ämnets innehåll tillsammans med muntliga kommunikationserfarenheter höjer både ämneskunskapen och de muntliga kommunikationskunskaperna hos eleverna. (Reitmer, 2004)

2.2. Teoretisk anknytning

2.2.1. Från behaviorism till sociokulturell teori

Det finns teoretiska traditioner som funnits under lång tid när det kommer till lärande och utveckling. En av dessa teorier är behaviorismen där det var det yttre beteendet som spelade roll. Inläring bestod av termer, kognitiva aktiviteter och betingade reflexer. Kognitiva aktiviteter kan bland annat innebära aktiviteter där eleven memorerar eller arbetar med problemlösning. Betingade reflexer definieras som ett sammansatt beteendemässigt svar från centrala nervsystemet hos såväl djur som människa (Nationalencyklopedin, 2014a) och det yttre beteendet innebär att det är föremål utanför kroppen som styr handlingar. Efter behaviorismen utvecklades kognitivismen inom pedagogiken som fokuserade mer på den inre processen som innebär tankeförloppets gång. Utifrån dessa utvecklades den sociokulturella teorin och den kan definieras som följande: ”I ett sociokulturellt perspektiv, med dess utgångspunkt i samspelen mellan kollektiva resurser för tänkande och handling å ena sidan och individers lärande å andra sidan, blir den grundläggande bilden av människans utveckling annorlunda” (Säljö, 2000, s.66). Det som skiljer den sociokulturella teorin från de andra två teorierna är att den har flera delar som påverkar lärandet hos människan och inte bara en avgörande faktor. Ett av de mest centrala tingen inom det sociokulturella perspektivet är kommunikation och det är kommunikationen som utgör länken mellan barnet och omgivningen. Något som Vygotskij talade om att människan ständigt befinner sig i utveckling och förändring, att en människa aldrig är fullärd. ”Vi har i varje situation möjlighet att ta över och ta till oss - appropriera - kunskaper från våra medmänniskor i samspelsituationer” (Säljö, 2000, s.119). Den sociokulturella teorin kan på många sätt kopplas till hem- och konsumentkunskap där elever ofta lär sig av varandra genom bland annat kommunikation, de tar sina nya kunskaper och gör dem till sina egna. Det är en teori som talar om livslångt lärande (Säljö, 2000).

2.2.2. Sociokulturell teori

Som teoretisk anknytning i uppsatsen används den sociokulturella teorin. Kommunikation är en viktig del av lärandet och även samspelen mellan människor, vilket är centralt i den sociokulturella teorin. Vygotskij är den mest centrala personen inom utvecklingen av den sociokulturella teorin. ”Vygotskijs teori är både teori om barns kognitiva utveckling och en teori om hur kultur och samhälle ’tar sin boning’ i individen” (Imsen, 2006, s.50). Vad Vygotskij menar är att barn behöver vissa delar från både behaviorismen och kognitivismen för att utvecklas.

Säljö (2000) skriver att alla människor går från att vara en biologisk varelse till en sociokulturell då vi utvecklas och vårt sätt att bete oss och tänka formas av sociala och kulturella händelser och erfarenheter. Barns utveckling går från att bestämmas av biologiska faktorer till att sedan ske inom ramen för sociokulturella förhållanden. Basen utgörs av biologin men den avgör inte hur en person uppfattar sin omvärld eller hur lärande sker. Den biologiska utvecklingen får barnen med sig från födseln, och det är när barnet börjar kommunicera via språket med omgivningen och kan vara med och delta och påverka som den utvecklas till en sociokulturell varelse (Säljö, 2000, s.36-41). Den form av lärande som hör till den sociokulturella teorin är bland annat hur människor tillgodogör sig färdigheter, förståelse och kunskaper som skapas och kommuniceras via kulturen:

”Det är genom kommunikation som individen blir delaktig i kunskaper och färdigheter. Det är genom att höra vad andra talar om och hur de föreställer sig världen, som barnet medvetet om vad som är intressant och värdefullt att urskilja ur den mängd iakttagelser som man skulle kunna i varje situation” (Säljö, 2000, s.37).

Att bevara och återskapa kunskaper är något som har funnits sen urminnes tider och det är något som finns i varje kultur och under både sociala och historiska villkor. ”Det som skiljer samhällen och kulturer är hur denna reproduktion av kunskaper är organiserad socialt och psykologiskt, och vem som bär ansvaret” (Säljö, 2000, s.38). När samhällets komplexitet ökar, när tydligare arbetsfördelning och olika sorters tekniker tillkommer, ökar också behovet av en mer invecklad förmedling av kunskaper.

Säljö (2000) talar om primär och sekundär socialisering när det kommer till förmedling av kunskaper, färdigheter och förhållningssätt. Den primära socialiseringen sker i din närmsta omgivning i din familj. Därifrån erhållas de mest grundläggande och viktigaste kunskaper och färdigheter. Barnet lär sig ett eller flera språk, hänsynstagande, regler för socialt samspel och en rad andra kunskaper som är viktiga och nödvändiga för att fungera i samhället. Den sekundära socialiseringen sker i skolan eller andra liknande miljöer (Säljö, 2000).

2.2.3. Lärande och nya kommunikativa tillämpningar

Den mest betydelsefulla läromiljön för människan har alltid varit och kommer alltid att vara det vardagliga samtalet och interaktion med människor som sker på naturlig basis (Säljö, 2000). Mest väsentligt är alltså kommunikationen mellan människor som är bland det viktigaste för en elev att lära sig. Med utvecklingen av olika tekniker kommer den traditionella undervisningen att förändras och också hur elever tar del av kunskaper. Kunskapen kommer inte främst komma från böcker utan nya källor och medel kommer vara en del av kunskapsinhämtningen. ”Lärande handlar inte längre om att få del av information, utan om att kunna göra erfarenheter i miljöer där fysiska och intellektuella redskap görs tillgängliga på ett för individen rimligt sätt och där de används som en del i konkreta verksamheter” (Säljö, 2000, s. 240). Det handlar alltså om att eleven tar åt sig information och gör den till sin egna och använder den sedan i situationer där den kunskapen behövs. Vår kommunikativa miljö är även

den fylld av artefakter som hjälper oss att agera och tänka på ett sätt som tidigare generationer inte kunnat, detta tack vare olika artefakter som tekniken och tiden bidragit med (Säljö, 2000). Artefakter är något som finns i vår vardag, Nationalencyklopedin definierar det som ”av människohand fabricerat föremål, produkt eller effekt” (Nationalencyklopedin, 2014b). Dessa redskap kan vara en visp, ett recept, en penna, ett papper och mycket annat. I hem- och konsumentkunskap är undervisningssalarna fyllda med artefakter som eleverna använder sig av i sitt lärande.

Tekniken för kommunikation och informationsteknik är ständigt i utveckling och på så sätt kan fokus nu läggas på formen av undervisning och inte alltid platsen där undervisningen sker, något Säljö nämner som: ”Utbildning och kunskap kan nu spridas till alla oavsett var en person bor och denne behöver inte heller ha tillgång till lärare eller medstudering” (Säljö, 2000, s. 248).

I undervisning är kommunikation väldigt viktigt och en nyckel till elevers lärande. Det är viktigt att elever kan samspela med varandra och kommunicera med både elever och pedagoger. Hem- och konsumentkunskap är ett socialt ämne där elever kan lära av varandra, ta del av varandras kunskaper och ta del av lärandet och appropriera det. ”Elevers mognad, erfarenhet, kunskap och sociala förmåga och vilja att läsa, förstå, reflektera och agera [...]” (de Ron & Feldt, 2013, s.13) är en viktig del i hem och konsumentkunskapen. I kursplanen står det i syftet för hem- och konsumentkunskap att eleven ska ”utveckla kunskaper om kulturella variationer” (Skolverket, 2011a, s.42) detta är något elever kan göra genom kommunikation och ta del av varandras kunskaper. Medierande verktyg och artefakter är viktiga i ämnet och gör vissa moment möjliga att genomföra. Detta kan vi koppla till vår uppsats som handlar om att undersöka hur undervisningen i hem- och konsumentkunskap sker på två svenska skolor i Thailand och via distansundervisning.

2.3. Distansutbildning och nätbaserad utbildning

Under de senaste 120 åren har distansutbildning funnits i Sverige men det är först för 10 år sedan det började utvecklas inom grundskolan. Den ursprungliga tanken var att nå ut till så många som möjligt utan att de som studerar skulle behöva träffas så att de kunde fortsätta med att bland annat försörja sig samtidigt. I takt med att tekniken har utvecklats har även distansundervisningen gjort det och tack vare det så kan man idag bedriva distansutbildning som gör att alla elever kan följa den samtidigt. Det kan ske bland annat via konferenssystem där eleverna kan följa undervisningen trots att de befinner sig på olika ställen. Undervisningen kan även ske via olika digitala plattformar där man är oberoende av tiden och elever och pedagoger interagerar med varandra via mejl eller andra meddelandesystem. Det som oftast används är en kombination av tekniska och praktiska lösningar i distansundervisning (Skolverket, 2008).

Skolverkets definition av distansundervisning är följande:

Distansundervisning definieras som *en interaktiv undervisningsmetod där elev och undervisande lärare är fysiskt åtskilda*. Distansundervisning får anordnas när den egna skolan inte har tillräckligt elevunderlag eller när lärare saknas. Undervisning enligt förslaget i förordningen om distansundervisning motsvarar garanterad undervisningstid. (Skolverket, 2008, s.19)

Det finns fem kännetecken för distansutbildning varav fyra av dem stämmer överens med Skolverkets rekommendationer. Dessa fyra kännetecken är att elev och pedagog är åtskilda under större delen av utbildningen, att en utbildningsorganisatör tar ansvar för planeringen av utbildningen, att olika typer av material används för att minska avståndet mellan elev och pedagoger för att även förenkla förmedlingen av kursinnehållet. Den femte punkten, som enligt Skolverket inte följer deras förslag, behandlar elever som under en period arbetar hemifrån på grund av medicinska eller psykiska anledningar (Skolverket, 2008).

Den garanterade undervisningstiden som eleverna har ska vara lärarledd det vill säga att ett arbete som planerats av pedagog och elev skall genomföras under pedagogens ledning. Lärarledd undervisning kan innefatta flera sätt att bedriva undervisningen (Skolverket, 2008). Elever med skolplikt ska få del av den garanterade undervisningstiden, detta krav finns inte för de frivilliga skolformerna. Dock måste eleven vara närvarande och visa sin utveckling, kunskapsmässigt, för att pedagogen skall kunna ha underlag till betygsättning (Skolverket, 2008).

Det är distanspedagogen som har undervisningen och sätter betyg i ämnet på distansskolor, därför är det viktigt för pedagogen att ha rikligt med material från eleven. Eleverna rekommenderas ofta att ha en handledare som är med under elevens kunskapsutveckling. För att det ska gå att garantera elevernas undervisningstid mäts även aktiviteterna genom en plattform där elevens aktiviteter registreras, bedöms och återkopplas (Skolverket, 2008).

2.3.1. Villkor för distansundervisning

Skolverket har villkor för distansundervisning som rör upplägg, distansläraren, handledningen och betygsättningen och dessa är:

Distansläraren ska ha lärarutbildning i ämnet och goda kunskaper i att undervisa på distans med stöd av informations- och kommunikationsteknik. Det ska finnas en behörig lärare som är handledare på elevens skola. Handledaren ska vara fysiskt tillgänglig och följa elevens kunskapsutveckling. Distansundervisningen och hur handledningen ska gå till bör framgå av elevens individuella utvecklingsplan, individuella studieplan eller, i förekommande fall, åtgärdsprogram. Betyg sätts av distansläraren efter samråd med handledaren. Huvudregeln är att distansundervisningen ska äga rum i skolan – inom skoldagen (Skolverket, 2008, s. 28).

Distansundervisning är en arbetsform som kräver mycket från den studerande när det kommer till koncentration och till en viss del mognad (Skolverket, 2008). I distansundervisningen har handledaren en nyckelroll för de som studerar. Skolverkets förslag är att handledning skall ges av en behörig pedagog på skolan. Handledaren skall vara tillgänglig och vara med och

följa elevens kunskapsutveckling samt finnas som ett stöd till eleven. Pedagogerna måste se till att samarbetet mellan distanspedagogen och handledaren utformas på ett sätt som gör att distanspedagogen har tillräckligt med material till bedömningen och betygsättningen. Handledningens upplägg bör styras av elevens individuella studie- eller handlingsplan (Skolverket, 2008).

2.3.2. Traditionell undervisning och distansutbildning möter nätet

Den traditionella utbildningen och den nätbaserade utbildningen är sammankopplade och kan vara svåra att utskilja ibland. Det finns ofta flera moment i den traditionella undervisningen som använder sig av nätbaserade tekniker som ett komplement för att göra utbildningen mer varierad. I dagens samhälle används nätbaserade verktyg inom flera yrkesområden och utbildningarna måste hänga med för att göra de studerande redo för arbetslivet där de verktygen används, det kan vara allt från Office till redigeringsprogram och andra plattformar. Tekniken kommer förmodligen bli mer integrerad i utbildningar i framtiden vilket kommer göra att utbildningarna blir mer flexibla. Mest troligt är att det kommer att vara väldigt få kurser och utbildningar som kommer vara helt utan nätbaserade delar, många av de traditionella undervisningssätten kan göras via nätet. Till exempel föreläsningar, seminarium och andra delar i en utbildning kan utföras via nätbaserade verktyg (Hrastinski, 2013). Idag sker så gott som all distansundervisning via nätet och de studerande och pedagogerna möts väldigt sällan. Tack vare att tekniken har utvecklats har det blivit enklare för pedagoger och studerande på distansutbildningar att kommunicera med varandra. En nackdel med distansutbildning innan kommunikation via nätet har varit att det är många som inte fullföljer sin utbildning av olika skäl och ett av dessa är att de känner sig isolerade i perioder där de känner att de behöver extra stöd. ”Användningen av nätet kan underlätta kontakt mellan kursdeltagare och mellan kursdeltagare och lärare. Detta kan minska den isolering som geografiskt utspridda deltagare kan uppleva” (Hrastinski, 2013, s.27).

2.3.3. Interaktion och kommunikation

Olika perspektiv av interaktion kan beskrivas från två olika utsträckningar, en av dem är fysisk och social dimension och den andra är en psykologisk dimension. Den fysiska och sociala innefattar ”platser eller rum och sammanhang för interaktionen och personer att integrera med” (SOU 1998:83, s.55). Den psykologiska beskrivs som innehållet i interaktionen. Den första handlar om kontexten i interaktionen, den svarar på var och med vad som interaktionen sker och den andra rör interaktionens innehåll och svarar på vad den handlar om (SOU 1998:83). Dessa två delar är båda viktiga för att kunna interagera med varandra, interaktion är en stor del av vår vardag och vår utbildning. I hem- och konsumentkunskap är interaktion en stor del i ämnet framförallt när elever har undervisning som innebär att omsätta kunskap till praktiskt handling och tillsammans ska laga en rätt.

En viktig del i nätbaserad utbildning är att skapa möjlighet för kommunikation. När kursdeltagarna ges möjlighet att kommunicera med varandra ges en ny dimension av lärande då pedagogen inte begränsas till att endast föreläsa och ge ut material (Hrastinski, 2013). Det finns flera kommunikationsmöjligheter och ett par av dessa är fördröjd och direkt kommunikation. Den fördröjda kommunikationen är den vanligaste bland nätbaserad utbildning då det inte finns något krav på vart personen befinner sig och när uppgifterna görs. Den fördröjda kommunikationen kan ge studenterna en längre tid för en uppgift eller diskussion och detta kan möjliggöra reflektioner på ett djupare plan. Fördröjd kommunikation är en viktig del av det livslånga lärandet eftersom det kan göra det möjligt för personer att studera som inte annars hade kunnat studera på grund av jobb eller andra hinder. Direkt kommunikation är, som namnet säger, att det sker i realtid, det sker direkt. Fördelar med detta är att personerna kan få feedback och följdfrågor direkt och det kan även bidra till gruppens gemenskap. Det finns fördelar och nackdelar med båda sätt och det kan vara bra att ha en kombination av de båda sätten för att få en varierad undervisning (Hrastinski, 2013).

2.3.4. Lektionsupplägg och dilemman

En av de viktigaste faktorerna vid distansutbildning och nätbaserad utbildning är hur pedagogen lägger upp och planerar kursen eller ämnet. Det är pedagogen som ska motivera, inspirera, stimulera deltagarnas intresse och lärande (Hrastinski, 2013). Eftersom det är ett undervisningssätt som inte är som den traditionella undervisningen kan det vara svårt att försöka efterlikna den då eleverna inte kan ställa frågor och liknande som vid den traditionella undervisningen. Ett annat dilemma kan vara att eleven inte har samma stöd från pedagogen som vid den traditionella undervisningen och att ett klassrum ger vissa förutsättningar som inte existerar på en distansskola. Några av dessa förutsättningar som finns i klassrummet är samspelt och fysisk närvaro och detta kan stödja lärandet och utvecklingen hos eleven (SOU 1998:83). För att göra en distansutbildning möjlig behövs det flera personers kunskaper för att göra det så optimalt för eleven och elevens lärande, hos de ansvariga så krävs det bred och djup kompetens inom ämnet (SOU 1998:83). Den största utmaningen för pedagogen är att nu, istället för att jobba ensam, samarbeta med andra pedagoger och specialister på teknik, administration och likande. Pedagogens roll är den samma men uppgifterna förändras (SOU 1998:83).

2.3.5. Tekniska hjälpmedel

För att kunna skapa möjlighet till kommunikation i undervisningen behövs det oftast tekniska hjälpmedel och dessa väljs ut och används utifrån pedagogiska överväganden. Dessa överväganden kan vara om det kommer hjälpa eller stjälpa undervisningen och om det kommer bidra till lärande (SOU 1998:83). En faktor som spelar in är att det ofta finns en rädsla för tekniska problem som kan uppstå och detta kan påverka distans- och nätbaserad utbildning negativt.

Något som kan göras för att till en viss del förhindra tekniska problem är att i början ha genomgång av det som ska användas eller att ha en guide tillgänglig som personerna kan använda för att lära känna de tekniska hjälpmedlen (Hrastinski, 2013).

2.4. Svensk undervisning i utlandet

Det finns olika sorters former för svensk undervisning i utlandet, bland annat svenska sektioner vid nationella eller internationella skolor, kompletterande svenskundervisning samt europaskolor. Ytterligare två till former finns och dessa valde vi att undersöka lite närmare: distansundervisning för åk 7-9 i grundskolan samt svenska utlandsskolor. Distansundervisning med vissa program för gymnasieskolan finns också men det var inte aktuellt för denna studie. (Skolverket, 2013b; SUF)

2.4.1. Distansundervisning för åk 7-9 i grundskolan

I Sverige finns en distansundervisning för åk 7-9 i grundskolan och denna heter Sofia Distans. Distansundervisningens syfte är att svenska barn och ungdomar ska ges en möjlighet att fullfölja sina studier, grundskola och/eller gymnasiet, i utlandet (Skolverket 2013c).

Sofia Distansundervisning

Sofia Distans startade 1994 som en del av Sofia Skola i Stockholm. Skolan har fullständig betygsrätt med stöd av ”Förordning (SFS 1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlands-svenska barn och ungdomar” (SFS 1994:519; Sofia Distans, 2014; Skolverket 5; Personlig kommunikation). Från början hade de 12 elever i fyra olika länder och idag läser ca 600 elever via skolan på över 200 ställen runt om i världen. De första fyra platserna valdes ut på grund av dess olika förutsättningar för att se att distansundervisningen fungerade i hela världen, de var: Beijing, Hamburg, Riyadh och Cochabamba. (Sofia Distans, 2014a; Personlig kommunikation, 27 mars 2014). Tidigare skedde kommunikation samt inlämningar via post. Idag, med den moderna teknik som finns, har eleverna kontakt med lärarna samt lämnar in arbeten främst via mail vilket gör att det går det väldigt mycket smidigare och snabbare. Det finns idag förutom mail också möjligheter som Skype och voicemail.

Vid starten var det många så kallade ”missionärsbarn”, alltså barn till missionärer som reste och bodde utomlands för att sprida budskapet om den kristna tron (Nationalencyklopedin 2014c), som läste via Sofia Distans. Idag är det alla möjliga elever med olika bakgrunder. Vissa av eleverna läser vid internationella skolor runt om i världen och läser endast svenska genom Sofia Distans. Många av eleverna finns runt om i världen men det finns också elever som bor i Sverige. De kan till exempel vara idrottsmän/kvinnor eller elever som av olika anledningar inte kan läsa i ”vanlig” skola, till exempel elever med någon diagnos inom autismspektrat (Personlig kommunikation, 27 mars 2014).

Skolan erbjuder alla ämnen i årskurs 6-9 och undervisningen i dessa ser likadan ut för alla elever, vare sig de läser i Sverige eller i något annat land. De får kompendium med alla uppgifter samt lektionsplaneringar i alla ämnen inför varje läsår och dessa finner de också på internet där det också finns filmer som lärarna spelat in med demonstrationer bland annat. Det sker mycket individuell kommunikation. Varje elev får alltid personlig feedback och alla elever får lika mycket lärartid. Det som skiljer Sverigeeleverna från utlandseleverna är att Sverigeeleverna kan börja läsa i till exempel april för att sedan sluta läsa i april nästkommande år. De är alltså inte lika bundna vid läsårstiderna. Eleverna i Sverige är fortsatt inskrivna på sin hemskola medan utlandseleverna som är inskrivna på Sofia Distans kan söka statsbidrag för sina studier. Får de inte statsbidrag kan de välja att betala själv. Det finns även vissa kommuner som tillåter att de tar med sig skolpengen för sina utlandsstudier. Ämnet Hem- och konsumentkunskap läser just nu ca 60 elever via Sofia Distans (Personlig kommunikation, 27 mars 2014).

2.4.2. Svenska utlandsskolor

Runt om i världen finns svenska utlandsskolor och de är avsedda för svenska elever som av olika anledningar bor utomlands tillsammans med sina föräldrar/vårdnadshavare. Skolverket skriver följande:

Svenska staten stödjer utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Syftet är att främja svenska samhällsintressen till exempel genom att underlätta för svenska företag och organisationer vid rekrytering av personal med barn och ungdomar i skolåldern. (Skolverket 2013d)

Syftet med skolorna är att ”erbjuda en undervisning som motsvarar den i Sverige utifrån den svenska skolans styrdokument” (Skolverket 2013b). För att en svensk utlandsskola ska vara godkänd av Skolverket och därmed statsbidragsgrundande krävs att elevunderlaget är stabilt över tid och tillräckligt stort samt att skolan är ”likvärdig och jämförbar” med skolorna i Sverige (Skolverket 2013b; SFS 1994:519).

De två besökta skolorna i Thailand i denna studie är inte godkända av Skolverket och därmed inte statsbidragsgrundande. Skolorna kommer benämnas som Skola 1 och Skola 2.

Skola 1

Skola 1 startades år 2006 och har sedan dess ökat stort i omfattning för att bli en av de mer populära skolorna i Thailand. De erbjuder undervisning från förskoleklass till årskurs 9 samt förskoleverksamhet för de mindre barnen. Eleverna kan läsa på skolan från fem veckor och upp till ett läsår samt kan ordna handledare till elever som läser via Sofia Distans. Skolan är belägen i södra Thailand.

Skola 2

Skola 2 startade år 2010. De erbjuder undervisning från förskola till och med årskurs 9 och erbjuder även handledning för elever som läser via Sofia Distans. Eleverna kan läsa på skolan från fyra veckor och upp till ett läsår. Skolan är godkänd av det Thailändska "skolverket" och alla lärare har visum och arbetstillstånd. Skolan är belägen i södra Thailand.

2.5. Styrdokument

2.5.1. Skollagen

Skollagen (2010:800), som fattas av Riksdagen, är den lag som innehåller bestämmelser om skolväsendet. Där innefattas grundskolan som denna studie berör och är den lag som ligger till grund för läroplanen för grundskolan. All undervisning i bland annat grundskolan, och all personal inom den, berörs av skollagen och måste följa dess bestämmelser.

2.5.2. Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr11)

Det är den nuvarande läroplanen, Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, som styr undervisningen i grundskolan (Skolverket, 2013e; Skolverket 2013f), och den består av tre delar. Första delen är skolans värdegrund och uppdrag, den andra delen berör de övergripande mål och riktlinjer som finns inom skolan och den tredje delen är alla kursplaner med kunskapskrav (Skolverket, 2013g). Läroplanen utfärdas av regeringen och den måste följas av alla som arbetar inom de verksamheter som den berör (Skolverket 2014b).

2.5.2.1. Kursplan Hem- och konsumentkunskap

Kursplanen för hem- och konsumentkunskap består av syfte, centralt innehåll och kunskapskrav. Ämnets syfte är att undervisningen "ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om och intresse för arbete, ekonomi och konsumtion i hemmet", och tre långsiktiga mål för att nå detta syfte finns nämnda och dessa är att eleverna ska "ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- planera och tillaga mat och måltider för olika situationer och sammanhang,
- hantera och lösa praktiska situationer i hemmet och
- värdera val och handlingar i hemmet och som konsument samt utifrån perspektivet hållbar utveckling." (Skolverket, 2011a, s.42)

Syftet ska uppfyllas med hjälp av det centrala innehåll som benämns i kursplanen. Det centrala innehållet anger det obligatoriska innehåll som undervisningen ska behandla. För att strukturera innehållet i ämnet har de valt att gruppera det i tre kunskapsområden:

- Mat, måltider och hälsa
- Konsumtion och ekonomi

- Miljö och livsstil

Dessa kunskapsområden är uppdelade i ett antal punkter som under utbildningens gång ska ha behandlats (Skolverket 2011a; Skolverket 2011b).

Kursplanens kunskapskrav grundar sig i det centrala innehåll och förmågorna i de långsiktiga målen och är konstruerade med utgångspunkt i kunskapssynen som finns i läroplanen. Det är kunskapskraven och dess beskrivning av vilka kunskaper som behövs för de olika betygsstegen som finns som utgångspunkt vid betygssättning (Skolverket, 2011b, s. 19). Den första delen av kunskapskraven för årskurs 9 berör den del där eleverna ska kunna ”planera och tillaga måltider”, den del där de ska omsätta kunskap i praktisk handling. Det är flera krav som ska uppfyllas för att nå ett godkänt betyg, bland annat att ”Eleven kan planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som förekommer i ett hem, och gör det med **viss/relativt god/god** anpassning till aktivitetens krav” (Skolverket, 2011a, s.49). Under aktiviteten som eleven utför ska denne också visa att den kan ”använda metoder, livsmedel och utrustning på ett säkert och **i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande sätt” (s.49) och i samband med detta även kunna ge ”motiveringar till sina val med hänsyn till aspekterna hälsa, ekonomi och miljö. Eleven ska också ge [...] omdömen om arbetsprocessen och resultatet.” (s.49). Ett sista område i denna del är att eleven ska kunna föra ”resonemang om hur varierade och balanserade måltider ska sättas samman och anpassas till individuella behov” (s.49). Dessa krav, tillsammans med de andra kunskapskraven, ska uppfyllas för att betyg ska kunna sättas vid slutet av terminen. Mycket i den här delen, dessa kunskapskrav, bygger på att eleven ska ha tillgång till ett undervisningskök eller liknande och den utrustning som finns där för att kunna planera och framförallt tillaga måltider. Detta innebär att skolan måste kunna erbjuda undervisningskök, eller annan alternativ lösning, för eleven att arbeta i så att denne ska få en möjlighet att nå alla kunskapskrav i ämnet och kunna få ett betyg.

2.6. Formativ och summativ bedömning

Det finns två olika typer av bedömning: formativ bedömning och summativ bedömning.

Dessa två typer är egentligen inte olika sorters bedömning, utan det som skiljer dem åt och det som avgör formen är vad bedömningen ska användas till. Vill pedagogen ta reda på vad eleven har lärt sig när ett moment är avslutat används en summativ bedömning som kan ses som en lägesrapport som visar var eleven ligger kunskapsmässigt i jämförelse med kunskapskraven. Den summativa bedömningen är vanlig vid betygssättning. En formativ bedömning däremot används under arbetets gång och har som avsikt att stärka elevens lärande samt vara ett stöd för pedagogen angående vad de ska fortsätta att arbeta med (Skolverket, 2010; de Ron & Feldt, 2013, s.18-19; Skolverket, 2012; Skolverket, 2011c).

Enligt Skolverket handlar bedömning i första hand om att ”samla in olika typer av information om elevens arbetsprestationer och att tolka dessa” (Skolverket, 2011c, s.7), något som talar starkt för den formativa bedömningen. Genom att samla in elevens arbetsprestationer och

tolka dem kan pedagogen få en bild av hur dennes undervisningsmetod fungerat och eleven kan få en tydlig återkoppling på hur deras arbetsprestationer står sig, hur de ligger till kunskapsmässigt, för att på så sätt fortsätta sin utveckling därifrån (Skolverket, 2011c, s.7-9; de Ron & Feldt, 2013, s.22). Forskning har visat att ”få andra pedagogiska verktyg har så stor effekt på hur mycket eleverna lär sig i skolan” (Skolverket, 2012) som den formativa bedömningen. Samma artikel hänvisar till Christian Lundahl som säger:

– Formativ bedömning är det pedagogiska redskap som i stora effektstudier har allra störst betydelse för elevernas kunskapsutveckling. Den formativa bedömningen är ett sätt att se eleverna och deras kunskapsutveckling. Om vi inte ser eleverna kan vi inte hjälpa dem framåt (Skolverket, 2012)

Praktiska kunskaper, som eleverna kan visa i till exempel ett hem- och konsumentkunskap, får en direkt bedömning i samband med utförandet. Många uppgifter som eleverna gör i det ämnet är ”vardagsnära”, och innebär att det är situationer som liknar de förhållanden som eleven kan stöta på och göra ute i samhället i sin vardag, och där de ska använda de kunskaper de fått genom ämnet (de Ron & Feldt, 2013, s.23; Skolverket, 2011c, s.19). Detta arbetssätt leder till att pedagogen ser vad eleven gör, hur denne kan agera i en verklighetstrogen situation med ”problemlösning, analysförmåga och kommunikationsförmåga” (Skolverket, 2011c, s.8) men också hur pedagogens instruktioner ”gått hem” hos eleven. Eleven får genom detta sätt att arbeta också en direkt, tydlig och konkret återkoppling på dess kunskapsutveckling inom ämnet. De skolämnen som arbetar med vardagsnära uppgifter har visat sig vara bra för formativ bedömning (Skolverket, 2011c, s.8+19)

3. Metod

Denna studie har en kvalitativ ansats och det är rektorernas och pedagogernas intervjuvar som ligger till grund för resultatet. I metod delen kommer studiens design redovisas följt av urval, forskningsetiska principer, datainsamling, databearbetning och analys samt metodologiska överväganden.

3.1. Design

Designen som har valt att användas i denna studie är en tvärsnittsdesign (Survey design). Bryman (2011) beskriver att samhällsvetenskaplig surveyundersökning omfattar en tvärsnittsdesign. Informationen behöver inte samlas in med hjälp med enkäter eller strukturerade intervjuer då tvärsnitts design rör ett vidare område (2011, s.65). Intervjuerna i denna studie är semistrukturerade. Bryman beskriver även att ”[...] kvalitativ forskning ofta rymmer en form av tvärsnittsdesign” (s.68) och ”Ett förhållandevis typiskt exempel på detta är då en forskare använder sig av semistrukturerade eller ostrukturerade intervjuer med ett antal människor” (s.68).

Under alla våra intervjutillfällen användes semistrukturerade intervjuer då det ställdes samma frågor till de som intervjuades för att få svar på alla de frågor som utarbetats i en intervjuguide. Bryman (2011) beskriver även att tvärsnittsdesign är bra att använda om man är intresserad av en variation i en organisation.

3.2. Urval

Esaiasson m.fl. (2012) redogör för två olika urvalsformer: Strategiska och slumpmässiga urval. Vid en undersökning av en hel population kan man välja mellan dess två urval eller ett tredje: att undersöka hela populationen, ett totalurval. Inom strategiska urval väljer forskaren ut några få ur den hela populationen som denne anser vara representativa att representera hela populationen (s.158-160). Det slumpmässiga urvalet ses, tillsammans med totalurvalet, som det bästa vid generalisering av resultat. Det slumpmässiga urvalet går ut på att man slumpmässigt väljer ut ett visst antal analysenheter och låter dessa representera den valda populationen. (s.171-176). Vid vissa undersökningar, när det är svårt att upprätta någon analysram över den valda populationen, kan ytterligare en urvalsform vara aktuell: ”icke slumpmässiga urval”. Den kan till exempel användas när analysenheterna är annat än individer (s.188).

Denna studie är en urvalsundersökning med icke slumpmässiga urval. De valda skolorna valdes efter första-bästaurval, även kallat bekvämlighetsurval. Skolornas geografiska läge låg som utgångspunkt för bekvämligheten och väl på plats i Thailand skulle fokus ligga på besöken och inte på långa resor. Kravet var också att de aktuella skolorna skulle erbjuda undervisning i högstadiet, där större delen av hem- och konsumentkunskapsundervisningen genomförs. Denna urvalsform kan enligt Esaiasson m.fl. (2012) ses som ett av de sämre då urvalen, skolorna, eventuellt inte blir representativa för en större population. Eftersom denna studie inte är tänkt att kartlägga någon större population utan titta på en specifik mindre del passade denna urvalsmetod bra (Esaiasson, m.fl., 2012, s.188).

En intervju genomfördes med den ansvariga hem- och konsumentkunskapsläraren på Sofia Distans i Stockholm som är den rådande distansbaserade högstadieutbildningen som finns i Sverige. Av totalt fyra svenska skolor i det valda urvalsområdet i södra Thailand gav tre deras godkännande för besök samt en eller ett par intervjuer. Dessa skolor var inte godkända av Skolverket, något författarna var medvetna om samt att deras hem- och konsumentkunskapsundervisning kunde vara bristfällig. Ett par månader innan besöket mailades en förfrågan om bokning av besöksdag ut och två av tre skolor svarade. Efter ytterligare försök till kontakt via mail, innan samt på plats i Thailand, framkom från annat håll att skolan som inte svarade på mailet lagt ner. Orsaken är okänd. Alla inblandade personer i studien kommer att anonymiseras och likaså deltagande skolor i Thailand. Dessa kommer att benämnas som följer i Tabell 1:

Tabell 1:

Benämning av deltagande skolor och personer

Deltagande skolor:	Deltagande personer:
Skola 1	Rektor 1, Lärare 1
Skola 2	Rektor 2
Sofia Distans	Distansläraren

Studien är inte riktad mot elever och deras tankar om ämnet så därmed är de exkluderade ur undersökningen, fokus ligger istället på rektorerna på skolorna samt undervisande lärare. Undersökningen berör ämnet hem- och konsumentkunskap som i nuläget ges i årskurs 6 till och med årskurs 9. Denna studie har exkluderat undervisning i årskurs 6 och endast inkluderat årskurs 7-9 där den större delen av undervisningstiden ligger.

3.3. Forskningsetiska principer

Vi har utgått från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer och dess fyra huvudkrav under denna studie.

1. Informationskravet handlar om att forskaren/forskarna skall informera de personer som på ett eller annat sätt deltar i forskningen om forskningsuppdragets syfte. I initierade mail samt under besöken på skolorna har information getts om vad studien kommer handla om, vad syftet med studien är, samt vad intervjuerna kommer beröra.
2. Samtyckeskravet handlar om att deltagaren/deltagarna i undersökningen själv får bestämma över huruvida hen vill vara med i forskningen eller inte. Alla inblandade valde själva om de ville vara med eller inte och kunde när som helst avsluta sitt deltagande. Muntliga godkännanden gavs om deltagande samt inspelning av intervjuer.
3. Konfidentialitetskravet handlar om att alla uppgifter om medverkande personer ska ges största möjliga konfidentialitet och att insamlade personuppgifterna endast får ses av berörd forskningspersonal och inte av obehöriga samt att personerna ska avidentifieras i den slutgiltiga texten. Alla inblandade avidentifieras för att deltagarna inte ska kunna identifieras i den slutgiltiga texten. Det insamlade materialet, så som anteckningar och intervjuinspelningar, stannar hos författarna till studien.
4. Nyttjandekravet handlar om att det endast är till forskningsändamål som de insamlade uppgifterna får användas. Inga uppgifter kommer ges vidare och inga andra än de inblandade i uppsatsen kommer ta del av det insamlade materialet. (HSFR, 1991)

3.4. Datainsamling

Studiens syfte är att utforska hur hem- och konsumentkunskap bedrivs på två svenska skolor i Thailand och via distansundervisning. Ett delsyfte var att undersöka hur bedömning sker på dessa skolor samt på distansskolan. För att samla in data till studien valdes intervjuteknik.

Innan intervjuerna utfördes utarbetades två intervjuguider (Se Bilaga 1 och Bilaga 2) med Metodpraktikan som stöd för att få upplägget med de typiska uppvärmningsfrågorna för att sedan gå vidare till de tematiska frågorna. För att få ett så bra flyt som möjligt i intervjuerna är det bra att starta med uppvärmningsfrågor för att få igång samtalet innan man går in på de tematiska frågorna för mer innehåll (Esaiasson, 2012). Intervjuerna var semistrukturerade, en person intervjuades per gång och de fick samma frågor. Skolorna i Thailand fick samma intervjuguide och Sofia Distans fick en annan med liknande frågor som skolorna i Thailand men med vissa skillnader. Intervjupersonerna hade möjlighet att utveckla sina svar för att få fram det de ville ha sagt och det fanns även möjlighet för personen som ledde intervjun att ställa följdfrågor om det uppkom några. Detta är något som N. Barker-Ruchti (Personlig kommunikation, 24 januari 2014) belyser. Esaiasson m.fl. (2012) skriver att ”samtalsintervjuundersökningar ger goda möjligheter att registrera svar som är oväntade” (s.251) det står även att ”En av de stora poängerna är också möjligheten till uppföljning” (s.251). På Sofia Distans såg intervjun lite annorlunda ut jämförelsevis mot skolorna i Thailand då den handlade mer om organisationen i sig och hur hem- och konsumentkunskapsundervisningen bedrevs via distans. Patel och Davidsson (2003) beskriver hur en semistrukturerad intervju ger utrymme för intervjupersonen att svara utan att begränsa svaret på frågorna, graden av strukturering beror på hur frågorna formuleras. Detta gör att det inte finns några direkta svar på frågorna utan intervjupersonen kan själv välja sin formulering för att besvara en fråga. Detta passar även in på semistrukturerade intervjuer då det ges utrymme för intervjupersonen att ge utvecklande svar.

Intervjuerna utfördes på Sofia Distans i Sverige och två svenska skolor i Thailand, Skola 1 och Skola 2. Den allra första intervjun utfördes i Sverige, i Stockholm på Sofia Distans. Frågorna som skulle ställas skickades innan till läraren som skulle intervjuas då denne ville ha dem i förväg för att kunna besvara intervjufrågor i så stor utsträckning som möjligt. Under alla intervjutillfällen var samtliga författare samlade och satt kring ett bord tillsammans med den person som intervjuades. En av författarna ledde intervjun och ställde alla frågor från intervjuguiden. På Sofia Distans utfördes en intervju med läraren som var ansvarig i ämnet hem- och konsumentkunskap och på Skola 1 i Thailand utfördes en intervju med skolans rektor och en intervju med en pedagog. På Skola 1 fick vi också en möjlighet att prata med några andra pedagoger, något som inte inkluderats i studiens resultat mer än till helhetsintrycket av skolan. På Skola 2 i Thailand gavs möjligheten att intervju rektor/ägaren av skolan. Intervjuerna som utfördes var i huvudsak på plats på skolorna där det fanns ett tomt klassrum eller kontor och en intervju utfördes i Skola 1 matsal som var på en närliggande restaurang. Alla intervjuer spelades in.

Intervjun som tog plats på Sofia Distans tog cirka 45 minuter att genomföra. På Skola 1 tog intervjun med Lärare 1 cirka 20 minuter och med Rektor 1 tog intervjun cirka 40 minuter att genomföra. På Skola 2 intervjuades Rektor 2 i cirka 50 minuter. Intervjuerna i Thailand skedde med kortare avbrott på grund av olika anledningar för att sedan återupptas och fullföljas.

Valet att använda intervjuteknik istället för observationsteknik gjordes aktivt. Författarna hade önskat lägre tid på skolorna för att observationer skulle blivit möjliga. En annan anledning var att undervisning i ämnet skulle krävas för att en givande observation skulle vara genomförbar, någonting som var oklart då skolornas undervisning i ämnet var bristfällande. Författarna kunde inte kräva av deltagande skolor att undervisning skulle ske vid den tidpunkt besöket gjordes.

3.5. Databearbetning och analys

För att kunna registrera allt som sades under intervjun användes en diktafon och transkribering användes i databearbetningen för att få en lättläst text. Citaten som används i texten från transkriberingen har bearbetats för att kunna presentera en mer läsvänlig text och för att förtydliga innehållet, något som inte påverkat svarens innebörd. Anledningen till att vi spelade in de vi intervjuade var för att kunna gå tillbaka och lyssna på de frågor som ställts och även utläsa dessa i transkriberingstexten. Diktafonden och transkriberingen gjorde att det underlättade att få svar på frågorna då man inte alltid får med allt i anteckningar som förts under intervjuerna. För att kunna transkribera texterna lyssnades de igenom och skrevs ordagrant ner till en text, men ibland var det lite otydligt vilket gjorde att man ibland tappade något eller ett par ord. Inspelningen av intervjun som utfördes i matsalen tillhörande Skola 1 var ibland lite svår att höra då det gick en väg precis utanför och dånet från trafiken gjorde att det ibland var det otydligt att höra vad som sades.

För att kunna analysera transkriberingarna valdes det teorinära förhållningssättet att användas. Widerberg beskriver det teorinära förhållningssättet med att ”man utifrån en eller flera teorier eller begrepp ställt upp de teman man önska belysa via empirin” (Widerberg, 2002, s.145). Till denna studie valdes ett antal teman ut som skulle hjälpa att svara på frågeställningarna och syftet. Dessa teman valdes innan transkriberingarna granskades för att sedan finna just det som berörde de valda temana. Under granskningen av transkriberingarna valdes passande information och citat ut. Temana som togs ut skilde sig mellan Sofia Distans och skolorna i Thailand på grund av att en av frågeställningarna endast behandlade Sofia Distans. Temana som valdes ut till Sofia Distans är följande: kontakt, material, inlämningar och bedömning och centralt innehåll. Till skolorna i Thailand togs följande teman ut: kontakt, material, bedömning, hem- och konsumentkunskapslokal, undervisning och centralt innehåll. Utifrån de valda temana analyserades varje intervju enskilt för att få svar på frågeställningarna. Dessa

teman ligger till grund för resultatredovisningen men har döpts om för att ge en tydligare bild av resultatet.

3.6. Metodologiska överväganden

Metoden som användes för att samla in data till studien genomfördes i form av intervjuer. Då vårt syfte är att vi vill utforska hur undervisningen bedrivs på skolorna gjordes valet att åka till skolorna för att kunna få en bild av undervisningen och vart undervisningen förekom. Valet att vara på plats på skolorna gjordes för att få en tydligare bild om hur det är, för att få ett bra samspel mellan intervjupersonen och forskaren samt ges möjlighet till följdfrågor. Detta är något Esaiasson m.fl. (2012) beskriver ges utrymme för vid intervju. Valet av att använda intervjuer istället för enkät gjordes då vi ville ha så utförliga svar som möjligt.

4. Resultat

I denna del kommer resultaten från intervjuerna på de olika skolorna att presenteras. Först redovisas Sofia Distans och därefter följer skolorna i Thailand, Skola 1 och Skola 2. De citat som redovisas i texten har ibland bearbetats för att öka läsbarheten.

4.1. Sofia Distansutbildning, Stockholm

Hem- och konsumentkunskap ska ges i mellan- och högstadiet med betygssättning i årskurs 6, under alla terminer ämnet läses i högstadiet samt som slutbetyg på vårterminen i årskurs 9 (Skolverket, 2011a). På Sofia Distans, som ligger i Stockholm, ges hem- och konsumentkunskap i årskurs 8, 120 min per vecka under en termin, och i årskurs 9 då de läser 100 min per vecka under både höst- och vårtermin. Undervisningen sker via distans med läraren på plats i Stockholm och eleverna på olika platser runt om i världen. Skolan har ökat i storlek sedan starten och det är idag cirka 600 elever som läser via dem och just nu läser ca 60 elever hem- och konsumentkunskap.

4.1.1.Handledarens roll

Distansundervisningen bygger på självstudier och eleven måste och ska ta mycket eget ansvar för sina studier. Alla elever vid Sofia Distans måste också ha en handledare. Det kan till exempel vara en pedagog på en skola eller en förälder/vårdnadshavare och dess uppgift är, precis som namnet säger, att *handleda* eleven i dess studier. Handledaren är inte elevens lärare, utan dennes uppgift är att hjälpa eleven att komma igång, planera upplägg, ta reda på hur det går samt övervaka vid eventuella prov. Handledaren ska också ha kontakt med lärarna på Sofia Distans när detta behövs. Pedagogerna på Sofia Distans, som finns i Sverige i Stockholm,

har alltid främsta kontakten med eleven men vid vissa tillfällen också handledaren. Kontakten med elev eller handledare sker främst via mail, via skolans gruppkommunikationssystem First Class. Det är inte ofta kommunikation sker endast mellan distansläraren och handledaren, men vid de fallen vidarebefordrar alltid läraren mailen till eleven så att denne är medveten om all kommunikation som berör denne (Distansläraren, Sofia Distans; Sofia Distans, 2014b). Distansläraren framhåller tydligt under intervjun att just det är viktigt:

Ingenting ska gå bakom ryggen eller bakom huvuden på eleven. Det är alltid eleven i centrum. Alltid, alltid, alltid. En del föräldrar tycker inte att det är någon bra idé, men det tycker vi – så ska det va! (Distansläraren, Sofia Distans)

4.1.2. Lektionsupplägg och inlämningar

Varje lektion i hem- och konsumentkunskap introduceras med en skriftlig instruktion om vad som ska göras, vad som kommer att bedömas och hur uppgiften ska genomföras, till exempel med hjälp av ett recept när det är kökstillfälle. Till vissa lektioner finns filmer bifogade i instruktionen. På dessa filmer visar läraren det som skulle demonstrerats om de vore i ett klassrum, till exempel de olika tillagningsmetoderna och viss livsmedelskunskap. Den skriftliga instruktionen, med samtliga recept och dylikt, får eleverna i ett utskrivet kompendium vid läsårets start samt i ett USB-minne, där även instruktionsfilmerna finns tillgängliga. All information och filmer finns på First Class men också på elevens USB så att eleven kan genomföra lektionen även om denne saknar en pålitlig internetuppkoppling. Varje elev har också en lärobok, ”Hem- och konsumentkunskap åk 7-9” från Interskol, som bland annat innehåller recept, information om olika religioner och dess kost, hur man vårdar ett hem samt konsumentkunskap.

På varje instruktionsblad för lektionerna är det tydligt markerad vilka förmågor eleverna kommer att visa, vilka delar ur det centrala innehållet lektionen berör och vad de kommer bli bedömda på, vilka kunskapskrav som just den lektionen berör. De tillfällen då eleverna arbetar i kök måste de ta kort under tiden de håller på alternativt filma hela arbetsprocessen. Detta för att läraren ska se hur de arbetar, vad de gör och vilka metoder och redskap de använder för att kunna sätta ett så korrekt betyg som möjligt utifrån kunskapskraven. De flesta gånger görs kökstillfällena hemma hos eleverna och ofta i samband med familjens måltid.

Det blir mer och mer så att dom gör det hemma och då tycker jag att eleverna är duktiga, dom gör det oftast i samband med familjens måltider. Dom kanske står och lagar mat till fyra fem personer. Då brukar jag uppmana dom att ta lite handräckning från övriga familjen, ”ni behöver ju inte skala all potatis själv”... och så... för så arbetar man ju skolan, man jobbar ju två och två, och tre och tre ibland kan det ju vara också. Här står dom och gör allting ensam. Så ibland förklarar jag att dom får hjälpas åt med processen. Dom kan ju inte göra allting själv. Det viktiga är ju att dom är med i processen (Distansläraren, Sofia Distans)

Efter varje lektion som eleverna gjort någonting i kök ska de svara på ett antal frågor, utvärdera sig själva och sitt arbete samt fylla i en tabell med vilka livsmedel de hade hemma, vad de fick köpa och uppskatta pris på livsmedlen. Detta, tillsammans med bilderna eller filmen

samt någon kommentar från handledare eller förälder skickas varannan vecka till läraren på Sofia Distans via mail, två lektioner per inlämning. Läraren svarar alltid med en kommentar tillbaka till eleven om dess arbete, om det var bra, om någonting behöver ändras samt om någonting saknas. Detta svar kan ibland dröja och eleverna kan inte alltid räkna med att få svar samma vecka och detta är på grund av arbetsbördan då hem- och konsumentkunskapsläraren på Sofia Distans endast arbetar där 20 % och har ca 60 elevers arbeten att läsa och kommentera. Skulle det däremot vara så att eleverna har någon fråga, om det är någonting de inte förstått eller liknande, skriver de ”Fråga” i ämnesraden och på så sätt ser läraren att det är brådskande och avverkar de mailen först.

Lektionstiden i årskurs 9 är beräknad till 100 min per vecka (1h 40 min) och från skolans håll är den totala tiden i ämnet beräknat till ca 2,5 timmar per vecka (2h 30 min). I detta är lektionstid och ”läxläsningstid” inräknat. Läraren förklarade:

Jo, en del elever brukar tycka att det tar lite för lång tid, och då poängterar vi ju också att det är ju läxtid också, så här skriver vi. Här är årskurs nio... [...] Tid per vecka 100 minuter, antal veckor, beräknad tid inklusive läxläsning 2,50 timmar. Så att dom vet hur lång tid det ska ta. För många tänker ju inte på det, att de har ju inte läxor på samma sätt som elever har i vanliga skolan då'rå... (Distansläraren, Sofia Distans)

Efter ett kort samtal med en elev på en skola i Thailand som läste via Sofia Distans bekräftades detta. Eleven tyckte att det var mycket att göra i ämnet varje vecka och att det tog lång tid.

4.1.3. Distanslärarens bedömning

Som tidigare nämnt är varje lektion tydligt markerad med vilka förmågor eleverna visar genom lektionen samt vilka delar ur det centrala innehållet och vilka kunskapskrav den aktuella lektionen berör. De har valt att döpa alla delar i bland annat det centrala innehållet till en bokstavs- och sifferkombination och skriver på varje lektion vilket/vilka innehåll som lektionen kommer att beröra. Eleven kan titta på ett papper som visar vad förkortningarna står för och på så sätt enkelt ta reda på exakt vad de kommer att göra samt bli bedömda på under just den lektionen. På detta sätt vet både eleverna och läraren att de under läsåren kommer att gå igenom alla delar i det centrala innehållet och alla förmågor för att få en så korrekt betygssättning som möjligt.

Efter avslutad lektion skickar eleverna in sina utvärderingar via mail till läraren och denne samlar sedan alla inlämningar i personliga mappar på First Class. Då och då betygssätter även läraren en lektion för att visa eleverna var de ligger betygsmässigt. De lektionerna har läraren i elevmapparna tillsammans med inlämningarna och det hela utgör allting som eleven gjort under terminens gång och ligger till grund för det blivande betyget. När det närmar sig betygssättning går läraren igenom lektion för lektion och ser vad eleven gjort och har på så sätt ett grundligt underlag och en bra struktur på det hela. Att eleverna numera kan ta foton under arbetsprocessen hjälper läraren mycket, men detta har inte alltid varit så lätt. Distansläraren

berättade under intervjun att det i början av distansutbildningens historia skickades många framkallade foton per post och att dessa i vissa fall inte kom fram förrän betygen var satta, men då tekniken utvecklades gick det snabbt framåt och blev roligare. Läraren säger:

[...] man lär känna eleverna väldigt, väldigt bra och när dom utvärderar säger, ja både elever och föräldrar säger, att dom blir ju sedda... *allting* som en elev gör ser lärarna och allting finns dokumenterat... och det är ju en fördel. (Distansläraren, Sofia Distans)

Men trots tydliga instruktioner, som revideras vid behov, och ny teknik kan det ibland vara svårt för en elev att nå målen. Läraren berättade att det praktiska arbetet oftast inte var några problem om eleven bara genomfört det, och att ingen elev hade blivit underkänd på de praktiska övningarna, men att det kunde vara besvärligt för vissa med till exempel konsumentkunskap.

4.2. Skola 1, Thailand

Skola 1 startades år 2006 och har sedan dess ökat stort i omfattning för att bli en av de mer populära skolorna i Thailand. De erbjuder undervisning från förskoleklass till åk 9 samt erbjuder förskoleverksamhet för de mindre barnen. De erbjuder undervisning från 5 veckor och upp till ett helt läsår. Skolan erbjuder också handledare till elever som läser via Sofia Distans. I år var det 18 helårselever på skolan och maxelevantalet är idag 100 elever och den kvoten fylls under högsäsong, januari/februari. Varje klassrum består av en egen bungalow med plats för klasser om max 12 elever. De gemensamma utrymmen som finns är utomhus med lekplats, bänkar och bord, gräsmatta och en stor sala¹. Varje måndagsmorgon och fredagseftermiddag är det samling för alla elever, lärare och föräldrar i salan. På dessa samlingar ges information, nya elever hälsas välkomna och de som ska åka hem säger hej då. Det är ett sätt för elever och föräldrar att känna sig välkomna och ett sätt för alla på skolan att lära känna varandra. Skolar har elever i alla årskurser, men de yngre årskurserna och förskoleverksamheten är störst. Eleverna äter skolmat i en thailändsk restaurang i byggnaden bredvid skolan och där serveras en blandning mellan svensk och thailändsk mat.

När vi var på besök fanns sju lärare på plats, något som regleras efter elevantalet på skolan. Som mest är det 11 lärare. Alla lärare var behöriga i sina ämnen och hade lång arbetslivserfarenhet, något som de ansåg viktigt då de arbetade på ett annorlunda sätt än i Sverige samt på grund av att de kunde få undervisa i andra ämnen än de som de var behöriga i. I varje klass är det max 12 elever och klasserna är fördelade på 3-5 år (förskolan), 6 år (förskoleklass), åk 1-2 (helår), åk 1-3 (v44-13), åk 3-4 (helår), åk 5-6 och åk 7-9. Under de sju högsäsongveckorna i januari-februari sattes det in en extra klass med åk 4-6.

¹ "A **Sala**, also known as a **sala Thai**, is an open pavilion, used as a meeting place and to protect people from sun and rain." Hämtad 2014-04-24 från: http://en.wikipedia.org/wiki/Sala_%28architecture%29

4.2.1. Kontakten med vuxna i elevens närhet

Kontakten med föräldrar sker varje morgon och varje eftermiddag då föräldrarna hämtar och lämnar sina barn varje dag. ”Det är så skolan skulle va egentligen att man får möta föräldrarna så ofta, det blir något helt annat” (Rektor 1). Kontakten med föräldrar och att eleverna går i små klasser gör att det blir familjärt både i klassen men även på skolan. Lärarna får dock klara sig själv i större utsträckning än hemma då det är mycket eget arbete ”det behövs så mycket av en lärare här man har inte samma stöd som hemma heller man får klara sig här själv” (Rektor 1). Pedagogerna på skolan får sköta kontakten med pedagogerna hemma om det till exempel är så att eleven har med sig för lite material ”det blir väl mycket extra arbete för lärarna i Sverige [...] då blir det ju svårare, vi har ju inte så mycket material här” (Lärare 1). Skolan har elever som läser via Sofia Distans och för dessa agerar lärarna som handledare. Rektorn på skolan har kontakt med ett närliggande bageri där de har fått låna köket för att baka, vilket är det enda de gör som berör ämnet hem- och konsumentkunskap.

4.2.2. Undervisningsmaterial

På plats på skolan finns det inte så mycket material utan alla elever ska ha med sig material från sin hemskola där de är skrivna, och det gäller alla ämnen. Vissa elever har inte fått med sig något material från deras hemskola men ”ibland fungerar det jättebra, man har kontakt hela tiden och pedagogerna i Sverige skickar uppgifter succesivt. Det här har vi gjort och det här arbetet ska fortsätta... Och ibland funkar det väldigt bra och ibland fungerar det inte alls... vissa skickar ingenting. En del kommer hit utan någonting, inga böcker, ingenting” (Lärare 1). Ibland får de material och ibland får de lösa det på bästa möjliga sätt på skolan. Eleverna på Sofia Distans har allt material och får kursmaterial årsvis med sig i alla ämnen.

4.2.3. Hem- och konsumentkunskapslokal

På skolan finns det ingen undervisningslokal att ha hem- och konsumentkunskapsundervisning i men om eleverna vistas en längre tid på skolan har skolan kontakt med ett lokalt bageri som de har fått låna och eleverna har fått baka i. Cookery class har eleverna även fått möjlighet att testa på och då är det de elever som går en hel termin eller helår som får åka. Ägaren till skolan äger även ett par resorts² och planerar att bygga fler, och där finns en tanke att bygga undervisningskök som man i hem- och konsumentkunskapen skall kunna nyttja. Ägaren till skolan ”[...] har lite idéer om att skaffa kök där och ha hem- och konsumentkunskapsundervisning och såna saker, men [...] det finns en fördel med att kanske inte ha så för alltså det blir så stort... det blir mer lärare och det blir också så att man ska åka dit och det blir en transportsträcka och så vidare... Och redan nästa år ska vi bli en ytterligare en klass” (Rektor 1). ”[...] det är ju den här känslan att gå på vår skola att det är så familjär och att det är den här litenheten” (Rektor 1)

² En resort är till exempel ett större hotell dit gäster kommer för avslappning och vila på semestern (Fri översättning, Wikipedia <http://en.wikipedia.org/wiki/Resort> 2014-05-15)

4.2.4. Bedömning och omdömesskrivning

På både Skola 1 och Skola 2 är man inte godkända av Skolverket och får därför inte sätta några betyg ”vi ligger inte under skolverket så vi har inga krav alls på oss” (Lärare 1), något som gäller i samtliga ämnen, men om hemskolan efterfrågar betyg sätter skolan en betygsrekommendation där man utgår från kunskapskraven för elever som vistas på skolan under en längre tid. Detta är främst i andra ämnen, till exempel Svenska eller Matematik, och inte i hem- och konsumentkunskap. Lärare 1 berättar att de använder sig av det centrala innehållet i de olika ämnena: ”helårseleverna får centrala innehållet, sen markerar vi tillsammans med färg det dom har jobbat med, så dom måste ju ha det lite mer seriöst men annars så jag relaterar det jag har gjort till läroplanen hela tiden” (Lärare 1). Omdömen skrivs i alla ämnen, förutom hem- och konsumentkunskap, och det kan bli ganska krävande att skriva många omdömen om det är många elever som endast vistas på skolan under fem veckors tid. Det är svårt att ha långsiktiga mål för de som bara vistas på skolan under fem veckors tid. Skolan kan inte erbjuda någon hem- och konsumentkunskapsundervisning och skriver därför inte några omdömen i ämnet. För helårseleverna, där möjligheten att åka iväg på cookery class (matlagningkurs) och gå till det lokala bageriet finns, har pedagogerna en något bredare grund att stå på och kan då skriva ett enklare omdöme vid förfrågan från hemskolan.

4.2.5. Undervisning i hem- och konsumentkunskap

Någon lärarledd undervisning i hem- och konsumentkunskap erbjuds inte på skolan. Det skolan erbjuder är att eleverna en gång ska få besöka det lokala bageriet för att baka och de äldre eleverna, som är på skolan en längre tid, kan få åka på cookery class. Med denna bristfälliga undervisning skriver inte heller pedagogerna omdömen i hem- och konsumentkunskap förutom vid förfrågan för de elever som vistas en längre tid på skolan.

4.2.6. Centralt innehåll

Genom bakningen och att eleverna får åka på cookey class kan avsnittet i det centrala innehållet som berör mat och måltider, genom att jämföra recept, beräkna mängder vid matlagning, hygien och rengöring med mera, behandlas. Dock går det inte att vid dessa få tillfällen behandla allt i det centrala innehållet. Eleverna som läser en kortare period har ofta med sig uppgifter hemifrån som ofta behandlar det centrala innehållet från miljö och livsstil som till exempel mattraditioner, deras ursprung och betydelse även hur livsmedel och andra varor produceras och transporteras och dess miljöpåverkan.

4.3. Skola 2, Thailand

Skola 2 startade i augusti 2010. De erbjuder undervisning från förskola till och med årskurs 9 och erbjuder även handledning för elever som läser via Sofia Distans. Vid uppstarten år 2010 fanns det på skolan tre elever och en pedagog för att totalt under läsåret varit 17 elever, men

sedan dess har det ökat väldigt. Vid vårt besök på skolan hade elevantalet dittills under året varit totalt 68st. Skolan har ett maxantal satt på 45 elever åt gången i skolbyggnaden, vilket är satt av ledningen. Förskolan och åk 0-3 gick tidigare i samma hus som de äldre eleverna, men håller numera till i ett annat hus längre ner på gatan. Eleverna kan stanna på skolan från fyra veckor och upp till ett läsår. När vi var på besök fanns totalt 9 helårselever på skolan. I år var det inga elever som läste via Sofia Distans men sedan starten har totalt fyra elever gått på skolan som läst via dem.

Skolan är godkänd av det Thailändska ”skolverket” och alla pedagoger har visum och arbetstillstånd. På skolan finns två pedagoger för de äldre eleverna och dessa tillsammans med rektorn delar på undervisningen i samtliga ämnen. Målsättningen från ledningens håll är att pedagogerna stannar ett helt läsår för att ge en stabilitet och trygghet i undervisningen för eleverna.

Skolbyggnaden består av fyra mindre klassrum, en ”samlingslokal” i entrén och ett kök. Matplatsen, dit även de yngre eleverna kommer och äter, är utomhus i anslutning till skolbyggnaden. Där äter de skolmaten som lagas på plats i köket i huset och är en blandning mellan svensk och thailändsk mat. Eleverna är med och planerar matsedeln. Det finns en stor trädgård med plats för vila och lek som eleverna är i på rasterna.

4.3.1. Kontakten med vuxna i elevens närhet

På skola 2 sker kontakten med hemskolan kontinuerligt veckovis eller månadsvis med en rapport om vad eleven har gjort. När de även kontaktar hemskolan är det ofta för att be om mer material.

eleverna som kommer ner [...] ska ha sina böcker å sin planering med sig och så har de gjort den på halva tiden då måste vi ju se till att som får mer material och jobba med såklart du ska inte sitta och inte ha något att göra och det är inte alltid populärt (Rektor 2)

Att be hemskolorna om mer material kan vara svårt ibland och hemskolan och pedagogen hemma är inte alltid beredda på detta. Kontakten med pedagogerna på distansskolan sker genom en mentorslärare på skolan, läraren har bland annat kontakt med hem och konsumentkunskapsläraren på distansskolan för att diskutera recept då en del råvaror inte går att hitta i Thailand. Rektor 2 kontaktar ibland hemskolans rektor innan eleven har börjat då det kan vara svårt för elever att få ledigt mer än 15 dagar, ”jag brukar [...] ringa eller skriva till rektorn, skriver till förvaltningschefen förklarar jag vem ja e förklarar hur vi jobbar å då brukar de gå vägen” (Rektor 2). Skolan har en nära kontakt med föräldrarna, de yngre barnens föräldrar kommer ofta in och lämnar barnen och säger hej de äldre eleverna blir lämnade utanför skolan. Rektor 2 säger även att föräldrarna kan komma in till henne och prata om andra saker än skolan, ”de har jag under årens lopp stött på lite problem och så här, men man reder ut det på nått sätt, man törs prata med mig man törs komma in hit och prata” (Rektor 2). På detta sätt blir kontakten med familjerna och eleverna familjär.

4.3.2. Undervisningmaterial

Eleverna som kommer till skolan har med sig material hemifrån från sin hemskola och en planering på vad som ska göras. Oftast hinner eleverna med att göra det som ska på halva tiden och då får skolan kontakta hemskolan för att få mer material till den berörda eleven. Detta kan vara ett problem då lärarna hemma får mer jobb att göra och det kan vara svårt att hitta mer material.” när en elev en kommer hem så ligger ju den långt före sina klasskamrater och de är inte populärt [...], nä då vet inte hemmaläraren vad de ska göra för något” (Rektor 2). I hem- och konsumentkunskapen så säger Rektor 1: ”pratar ju ekonomi hur man lägger upp en vanlig enkel ekonomi, vad kostar man hemma i Sverige, Swedbank har ju väldigt bra där” (Rektor 2). I hem- och konsumentkunskapen använder sig Rektor 1 av tillgängligt material från Swedbanks hemsida till konsumentekonomin, recept hittar dem ofta på nätbaserade receptsidor och de utgår alltid från det centrala innehållet.

4.3.3. Bedömning och omdömesskrivning

Skola 2 är precis som Skola 1 inte godkänd av Skolverket och får då inte sätta betyg på sina elever utan det är pedagogen på hemskolan som gör det. På skolan använder de sig av matri-ser och skriver omdömen. Dessa matraser är formade efter kunskapskravet och det centrala innehållet i Lgr11. Under lektionerna dokumenterar både pedagog och elev vad som görs och pedagogens dokumentationer ligger sedan till grund för omdömet. Det eleverna dokumenterar på lektionstillfällena får de sedan prov på och Rektor 1 säger: ”förmodligen gör man på ett annat sätt i Sverige men här gör vi de” (Rektor 2). Något de gör på Skola 2 är att de ofta ger förslag på betyg till hemskolan, ”finns icke idag en enda skola som har sagt att dom inte har godtagit för [...] vi har utbildade lärare och då godkänner dom också betygen” (Rektor 2).

4.3.4. Hem- och konsumentkunskapslokal

När det är dags för eleverna att ha något moment i köket i hem- och konsumentkunskapen så bedrivs det i skolans kök, det är ett vanligt familjekök som finns i hus och inte ett undervisningskök som är standard i svenska skolor. Köket är utrustat med en diskho, en spis, en liten ugn, ett kylskåp och några arbetsytor. ”Lite speciellt här ett sånt här kök skulle aldrig bli godkänt i Sverige, aldrig någonsin” (Rektor 2). Rektor 2 poängterar att: ”vi börjar med hygien de e ju det viktigaste” (Rektor 2) och fortsätter med att på alla år de har varit öppna har ingen blivit sjuk. Ibland går de även till en lokal marknad och köper frukt för att sedan använda det i undervisningen.

4.3.5. Undervisning i hem- och konsumentkunskap

Hem- och konsumentkunskapsundervisning sker i skolans kök och i ett av klassrummen. Ibland händer det att korttidseleverna inte medverkar då ”dom har så mycket planering med

sig hemifrån å den måste vi prioritera” (Rektor 2). Eleverna har en timme hem och konsumentkunskap i veckan och de varvar två grupper med teori och matlagning/bakning och ibland blir det till och med två timmar. När det är dags för eleverna att vara i köket börjar de med grundläggande delarna och arbetar sig uppåt, de börjar med hygien då den är viktig och ”sen börjar vi med verktyg, sen börjar vi med recept, å sen börjar vi baka, å sen börjar vi laga mat” (Rektor 2). De arbetar ofta ämnesöverskridande på skolan och när en av de andra pedagogerna pratat om till exempel kroppen kan Rektor 2 koppla samman det med kolhydrater eller annan näringslära i hem- och konsumentkunskapen. Många gånger pratar de om mat och näringslära också utanför hem- och konsumentkunskapen och det sker bland annat under lunchen, Rektor 2 framhåller att till exempel bordsskick ingår i detta. Eftersom det är uppdelat i läroplanen för mellanstadiet och högstadiet så är även uppdelningen på samma sätt på skolan. Rektor 2 anser att helårseleverna får undervisningen i hem- och konsumentkunskapen till fullo räknat i timmarna som är tilldelat ämnet och när det är prov i ämnet påpekas det att det inte är någon som blivit underkänd. Allt eftersom de har hem- och konsumentkunskap och hanterar de olika delarna i det centrala innehåller boken Rektor 2 av det som de har gjort för att se till att allt behandlas.

4.3.6. Centralt innehåll

Pedagogen utgår från det centrala innehållet och boken av avslutade moment efter hand som undervisningen fortgår. I avsnittet om mat, måltider och hälsa behandlas nästan alla punkterna som berör den delen. I konsumentekonomin lägger de vikt vid privatekonomi och räknar till exempel på hur mycket eleverna hade kostat hemma. I avsnittet som behandlar miljö och livsstil i det centrala innehållet arbetar de med mattraditioner och produktion och transport av livsmedel då de jämför frukten på plats och i Sverige och transporten till Sverige av frukter. Genom undervisningen så behandlar pedagogen många delar från det centrala innehållet vilket är viktigt när ett omdöme ska skivas om en elev.

5. Diskussion

I detta avsnitt kommer vi diskutera och reflektera över studien och dess resultat. Först presenteras en metoddiskussion, därefter kommer resultatdiskussionen för att sedan avslutas med en slutsats och förslag till fortsatta studier.

5.1. Metoddiskussion

Denna studies syfte är att utforska hur undervisning i hem- och konsumentkunskap bedrivs på två svenska skolor i Thailand samt via distansundervisning. Ett delsyfte med studien är att undersöka hur bedömning sker på de besökta skolorna samt via distansundervisning. Metoden som valdes för att få svar på detta syfte är semistrukturerade intervjuer som skedde på plats i

Stockholm på Sofia Distans och på de två skolorna i Thailand. Urvalet skedde utifrån ett bekvämlighetsurval då det var något som passade vår studie eftersom vi inte var ute efter att kartlägga en större population (Esaiasson, 2012). På plats i Thailand fick vi ett oväntat bortfall i studien då en skola som vi tidigare fått ett godkännande om besök från, av okända anledningar hade lagt ner. I och med detta sena bortfall ser vi i nuläget att vi hade kunnat ha ett större urval för att få en ännu tydligare bild av hur undervisningen faktiskt sker på svenska skolor i Thailand. Valet att befinna oss på plats gjordes för att få en personlig kontakt med personerna vi intervjuade vilket gjorde att möjlighet gavs att ställa följdfrågor. Detta gav oss även en möjlighet att få en bild över hur skolorna såg ut och inte bara på bilder via skolornas hemsidor.

Sofia Distans fick frågorna via mailkontakt innan intervjutillfället vilket gav dem en möjlighet att tänka över våra frågor och gjorde en föreläsningsliknande presentation av dessa. Detta kan vara betryggande för intervjupersonerna då de får en god chans att förbereda sig, samtidigt som möjligheten fanns för oss att ställa följdfrågor under tidens gång. Detta kan ha påverkat svaren genom att de gavs en möjlighet att tänka igenom alla svar innan och förbereda sig. På så sätt kan skolan ge en klar och genomtänkt bild av det vi ville ha reda på, men möjligheten fanns också för dem att utesluta vissa delar som skulle kunna visa en sämre bild av skolan. Detta var dock ingenting vi uppfattade utan Distansläraren var väldigt ärlig och visade både positiva och mindre positiva delar från deras undervisning. Även om de olika intervjuerna, både i Sverige och i Thailand, inte genomfördes av en och samma person gav de oss svar på våra frågor då alla följde de utarbetade intervjuguiderna. Intervjuguiderna fungerade på ett tillfredsställande sätt för att få svar på våra frågor då de gav utrymme för följdfrågor, något som Esaiasson m.fl. och Patel och Davidsson framhåller är en möjlighet vid semistrukturerade intervjuer (Esaiasson m.fl., 2012; Patel & Davidsson, 2003). Att vi valde intervjuformen framför enkät innebar att vi kunde ställa följdfrågor men också att intervjupersonen kunde ställa frågor till oss vid eventuella oklarheter. Vi kunde också se och höra intervjupersonen, vad denne sa, hur den sa det och vad dennes kroppsspråk förmedlade. Detta är någonting som ses som positivt för oss som genomförde intervjuerna, vi fick en personlig kontakt med intervjupersonen samtidigt som vi kunde tolka hur denne betedde sig. Det som också kan påverka resultatet i en intervju är hur vi som intervjuar beter oss, hur vi ser ut och hur vi ställer de olika frågorna (Widerberg, 2002). Att vi tre författare höll i intervjuerna på var sin skola kan ha påverkat resultatet i denna studie, för trots att vi alla tre följde samma intervjuguiden är vi tre olika personer och tillika tre olika personligheter. Trots detta tror och hoppas vi att vi gav ett någorlunda lika intryck och med tanke på att alla tre var närvarande i rummet påverkade vi i så fall alla tre samtliga intervjuer.

Utfallet i studien kanske hade blivit annorlunda om vi skickat ut intervjufrågorna innan då intervjupersonerna hade kunnat tänka igenom sina svar. Detta kunde lett till att våra intervjuer hade blivit presentationer från skolans håll istället för samtal. Om vi inte hade befunnits oss på plats vid intervjutillfällena hade en mindre tydlig bild kunnat ges om skolorna, därför anser

vi att det var positivt att vara på plats. Om vi istället hade valt att använda oss av observationsteknik hade en tydligare bild kunnat ges om hur undervisningen bedrevs och detta hade kunnat styrkas med hjälp av intervjuer. För att observationer skulle vara genomförbart skulle mer tid krävs samt att undervisning i ämnet med säkerhet skulle genomförts under tiden för vårt besök. Detta var någonting vi inte kunde styra över och vi ville inte påverka undervisningen genom att de skulle vara tvungna att göra schemaändringar med mera inför just vårt besök. Vi ville se hur det såg ut ”på riktigt”, få en klar bild om hur undervisningen normalt ser ut. En annan orsak till att observationstekniken valdes bort var för att vi inte var säkra på om någon undervisning bedrevs i ämnet och då inte heller i vilken utsträckning detta skedde.

Vi hade som ambition att anonymisera alla men under studiens gång upptäckte vi att distansskolan inte gick att anonymisera av flera anledningar. Det vi fick göra då var att kontakta skolan och be om tillåtelse att benämna dem vid namn, med kravet att de fick läsa igenom utkastet innan publicering. Skolan har vid publicering av denna studie godkänt informationen som presenteras om dem.

Studien har en viss överförbarhet då en liknande studie kan genomföras med hjälp av samma tillvägagångssätt, syfte och frågeställningar. Dock kan inte samma resultat presenteras då skolorna i denna studie har anonymiserats så gott som möjligt samt att skolornas upplägg och undervisningsform kan ändras allt eftersom. En annan anledning till ett annorlunda utfall kan vara att pedagogerna på skolorna, främst i Thailand, varierar från år till år.

5.2. Resultatdiskussion

Hur bedrivs distansundervisning inom hem- och konsumentkunskap?

I resultatet framkom att distansundervisningen inom hem- och konsumentkunskap bygger på mycket eget ansvar bland eleverna där de själva får genomföra moment som de i ett klassrum eventuellt skulle genomföra tillsammans med en eller flera klasskamrater. I resultatet framkom att distansundervisningen inom hem- och konsumentkunskap bygger på mycket eget ansvar bland eleverna där de själva får genomföra moment som de i ett klassrum eventuellt skulle genomföra tillsammans med en eller flera klasskamrater. Avsaknaden av ett klassrum kan ha en negativ påverkan på elevernas utveckling då de saknar samspelet som uppstår under en klassisk lektion inom hem- och konsumentkunskap samt att det stöd elever kan få i ett klassrum existerar inte (Rashid & Rashid, 2011; SOU, 1998). De Ron och Feldt lyfter att ämnet är socialt och eftersom distanseleverna arbetar själva missar de den sociala aspekten i ämnet som är viktig för elevers lärande (2014). Detta är några negativa aspekter som kan spela roll för elever som läser via distans för deras utveckling och lärande. Ett försök till att öka det sociala samspelet mellan eleverna kan vara att distanseleverna ges ett sätt att kunna kommunicera med varandra. På så sätt får eleverna den sociala aspekten samt att de kan stötta varandra i undervisningen.

Enligt Lgr11 har skolan som mål att ”varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö” (s.15), någonting som eleverna som studerar via Sofia Distans verkligen uppnår. Genom distansundervisning är kommunikationen mellan pedagog och elev också någonting som eleven själv måste ta stort ansvar i. En del av detta är att skicka in inlämningar men också att alla frågor sker via till exempel mail, något som skiljer sig från en traditionell skola. Även om eleven tar detta ansvar finns det problem som kan uppstå. Ett av problemen kan vara den eventuella tidsskillnaden beroende på var i världen eleven befinner sig i förhållande till pedagogen men också pedagogens arbetstid. Distansläraren i vår studie arbetade 20 % och hade därmed inte möjlighet att svara på mail direkt vilket kunde innebära lång väntetid på svar och rättningar för eleven emellanåt. Detta är någonting som skiljer sig från traditionell klassrumsundervisning i hem- och konsumentkunskap där en mer direkt kommunikation används och där eleven kan få svar på sin fråga utan en längre fördröjning (Hrastinski, 2013). Artikeln av Marrs (2005) förespråkar snabb återkoppling från pedagog till elev, en direkt kommunikation med en formativ bedömning vilket har visat sig vara framgångsrikt i senare studier. I Skollagen (2010:800) står det att: "Grundskolan ska ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning." (10 kap 2 §, 2010:800). Detta är något Sofia Distans möjliggör för sina elever. När kommunikationen blir fördröjd, som i vissa fall för elever som läser via distans, kan deras arbeten stanna av och de får svårt att gå vidare i sitt arbete. Både Reitmer och Säljö påpekar att kommunikation är en nyckelroll i elevens lärande (Reitmer, 2004; Säljö, 2000) någonting som, om kommunikationen blir allt för fördröjd, kan vara problemfyllt.

Hur bedrivs hem- och konsumentkunskapsundervisning på plats på de svenska skolorna i Thailand?

Skola 1 i Thailand bedriver ingen hem- och konsumentkunskapsundervisning då de inte är godkända av Skolverket och därför inte går under Skolverkets lagar. Detta kan medföra ett problem för eleven då det inte finns möjlighet till undervisning i ämnet om man ska vistas en längre tid på skolan. På grund av att det inte finns någon undervisning skrivs, finns ingen möjlighet att skriva omdömen på eleverna. Detta kan medföra problem för eleverna då de främst missar de praktiska momenten som behandlas i ämnet. Eftersom eleverna arbetar med de uppgifter som de har med sig från hemskolan blir det mest teoretiskt. Det kan då vara svårt för eleven att omsätta sin teoretiska kunskap till praktisk handling. Även om eleven har med sig uppgifter från hemskolan kan inte alla delar i det centrala innehållet behandlas. En anledning till detta är att det inte finns tillgång till undervisningskök som behövs för att behandla vissa delar. Man skulle kunna bedriva undervisning i ämnet i de delar från det centrala innehållet som går att behandla, till exempel konsumtion och ekonomi, men skolan har valt att inte göra det. Detta skulle kunna utföras i ett klassrum utan att behöva tillgång till köksredskap. Även om vissa delar skulle kunnat behandlas på skolan får inte eleven helheten i ämnets centrala del.

På skola 2 i Thailand bedriver man hem- och konsumentkunskapsundervisning även om skolan inte är godkända av Skolverket. Undervisning bedrivs i skolans kök och i klassrummet. Marrs poängterar att lärande kräver att eleven får vara aktiv och inte bara läsa teoretiskt (Marrs, 2005). Eleverna ges goda möjligheten att behandla det centrala innehållets alla delar i läroplanen vid undervisningen. Eleverna ges även möjlighet genom klassrumsundervisning att kommunicera och diskutera med varandra. Säljö påpekar att språket är en viktig del för kommunikation och för elevers lärande (Säljö, 2000). Detta ger eleverna möjligheter att under lektionen diskutera med såväl med pedagogen som med sina klasskamrater och få direkta svar på frågor. Eleven kan fortsätta sin planering i ämnet från hemskolan och behandla alla delar i det centrala innehållet och får ett omdöme från undervisningen att ta med hem till sin hemskola.

Hem- och konsumentkunskap är ett socialt ämne som ger eleverna en stor möjlighet att diskutera och interagera med varandra (de Ron & Feldt, 2013). Denna möjlighet finns dock inte för eleverna på Skola 1 där ingen undervisning sker. På Skola 2 däremot, där det bedrivs undervisning, ges eleverna möjlighet att diskutera och interagera med varandra.

Hur sker bedömningen inom hem- och konsumentkunskap på plats på de svenska skolorna i Thailand och via distansundervisning?

Resultatet visar att det på skolorna i Thailand inte sker någon bedömning mer än omdömesskrivning i hem- och konsumentkunskap i och med att de inte är godkända av Skolverket för detta. Dessa omdömen, som utgår från kunskapskraven och det centrala innehållet, kan läraren på hemskolan använda som vägledning vid betygssättning. Detta bedömnings sätt blir på så vis summativt, en sammanfattande lägesrapport om var eleven befinner sig kunskapsmässigt (Skolverket, 2011c, s.9). Den formativa bedömningsformen är inte möjlig att använda sig av på de svenska skolorna i Thailand eftersom den ska användas under arbetets gång och ge både elev och pedagog information och stöd om hur arbetet ska fortgå (Skolverket, 2011c; Skolverket, 2012). Den formativa bedömningen kräver med andra ord att pedagogen ser eleven och det innebär att pedagogen på hemskolan inte kan göra en formativ bedömning på en elev som läser på en icke godkänd utlandssvensk skola.

På Sofia Distans sker det kontinuerligt formativ bedömning av elevernas arbetsinsats. Distansläraren får material i form av film, bilder och protokoll skickat till sig och varje inlämningsuppgift läses igenom och kommenteras. Det är för att kunna bedöma de kunskapskrav där eleven ska omsätta sin kunskap till praktisk handling som Distansläraren vill ha bilder och/eller filmer på eleven när denne arbetar. Kunskapskraven säger att eleven ska ”planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som förekommer i ett hem, och gör det med **viss/relativt god/god** anpassning till aktivitetens krav” (Skolverket, 2011a, s.49), samt att eleven ska kunna visa att den kan ”använda metoder, livsmedel och utrustning på ett säkert

och i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt” (s.49). För att Distansläraren ska kunna bedöma detta anser vi, och Distansläraren, att det är ett måste att se eleven när denne arbetar. Just det faktum att eleven ska bli bedömd på hur den använder sig av de olika metoderna i köket och hur de hanterar utrustningen som finns där på ett fungerande sätt kräver att pedagogen ser just detta. Skulle eleven däremot endast skicka en bild på den slutgiltiga produkten kan Distansläraren inte göra någon bedömning på *hur* eleven har arbetat och hur den har agerat i köket.

I och med alla inlämningar, skriftliga som visuella, har Distansläraren mycket material i slutet av varje termin för betygssättning, för den summativa bedömningen, men detta formativa arbete kan också vara tidskrävande. Att läsa och kommentera alla inlämningar, för de cirka 60 eleverna, kan ta tid. Det var också något vi hörde under både vårt besök på Sofia Distans och på skolorna i Thailand, bedömningen och svaren till eleverna kunde dröja. Men när detta arbete väl är gjort har Distansläraren en god grund att stå på och eleverna får en återkoppling som kan hjälpa dem framåt i sin utveckling, någonting som Christian Lundahl anser vara viktigt (Skolverket, 2012). Marrs (2005) hävdar att det kan finnas potential att använda sig av JiTT inom hem- och konsumentkunskap, något som innebär att distansbaserad utbildning kombineras med den aktiva delen i ett klassrum och en aktiv formativ bedömning. Detta tycker vi visar att den formativa bedömningen passar väldigt bra inom distansstudier i hem- och konsumentkunskap och speciellt med det upplägg som Sofia Distans har. När eleverna skickar in foton eller filmer på när de omsätter sin kunskap till praktisk handling kan varje elevs arbetsinsats bli sedd av Distansläraren och med detta arbetssätt ges eleverna också möjlighet att nå och visa alla nivåer som berör kunskapskraven inom hem- och konsumentkunskap.

I läroplanen kan man läsa att: “Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.” (Skolverket, 2011a, s.8). Det står även i Skollagen (2010:800) att:

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. (3 kap 3 § Skollagen 2010:800)

Detta är något som efterföljs via distansundervisningen då varje elev blir sedd och får den återkoppling som krävs för att utvecklas och fortsätta sitt lärande inom ämnet. Det är också något som skolorna i Thailand aktivt jobbar med när varje elev har med sig en personlig planering som ska följas under tiden. På så sätt blir deras undervisning till en viss del individualiserad men samtidigt är det egna ansvaret viktigt. Detta gäller så väl hem- och konsumentkunskap som andra ämnen som läses på skolorna.

Hur behandlas det centrala innehållet i undervisningen?

I resultatet framkom det att alla skolor som besöktes använder sig av det centrala innehållet i kursplanen för hem- och konsumentkunskap men till hur stor del det används är varierade. Det centrala innehållet anger det innehåll som är obligatoriskt och vad undervisningen ska behandla (Skolverket, 2011a; Skolverket, 2011b). I och med att Sofia Distans är godkända av Skolverket så måste de följa det centrala innehållet, så vad som är intressant är hur skolorna i Thailand väljer att använda eller inte använda sig av det. På Skola 1 begränsas de av att det inte finns något undervisningskök som behövs för att kunna behandla vissa delar. Detta på grund av att den orsaken att det är en liten skola och utrymmet inte finns. Rektor 2 däremot, som ansvarar för hem- och konsumentkunskapen på Skola 2, utgår från det centrala innehållet i undervisningen. Eftersom skolorna inte är godkända av Skolverket finns det inget som säger att de måste ha hem- och konsumentkunskap och jobba efter det centrala innehållet som finns i kursplanen. Trots att det centrala innehållet i kursplanen för hem- och konsumentkunskap har delar som gör att man måste använda sig av ett undervisningskök finns det andra delar som kan behandlas utan tillgång till undervisningskök. De flesta delarna som berör konsumtion och ekonomi och även avsnittet om miljö och livsstil kan användas utan ett undervisningskök.

5.3. Slutsats

Syftet med denna studie har varit att utforska hur hem- och konsumentkunskap bedrivs på två svenska skolor i Thailand och via distansundervisning samt hur bedömning sker.

Någon tidigare forskning på hur undervisningen bedrivs och hur bedömning sker via distansundervisning har inte tidigare studerats i ämnet hem- och konsumentkunskap via distans. Forskningen som har används i studien kan kopplas till distansundervisning och bedömning inom andra ämnes områden men inte tidigare inom ämnet hem- och konsumentkunskap på distans. Något vi visste redan innan studien var att skolorna i Thailand inte var godkända av Skolverket och därmed inte får sätta några betyg, men huruvida ämnet hem- och konsumentkunskap behandlades eller inte på skolorna och i vilken utsträckning var vi osäkra på. På Skola 1 erbjuds ingen hem- och konsumentkunskapsundervisning och på Skola 2 bedriver de undervisning och behandlar det centrala innehållet i kursplanen. Sofia Distans, som är en godkänd skola av Skolverket, får sätta betyg och jobbar utifrån läroplanen med tydliga kriterier för eleverna.

Något vi sett både på Sofia Distans och på de svenska skolorna i Thailand är att eleverna får ta eget ansvar för sin planering och av sina studier. På Sofia Distans sker alla lektioner och inlämningar över internet där eleverna kan ladda upp filmsekvenser och se de förinspelade informationsfilmerna. På de svenska skolorna i Thailand fungerar pedagogerna som handledare för eleverna då eleverna har med sig planering och skolarbete från sin hemskola. Det krävs mycket av eleven, och så även för pedagogen, på grund av att det är mycket eget arbete. Att

kommunicera och handleda eleverna i deras arbete är en viktig del i lärararbetet. Det är även viktigt att ha en god kommunikation lärarna emellan för att jobba mot samma mål.

Denna studie har gett oss en större kunskap om hur hem- och konsumentkunskap bedrivs på de två skolorna i Thailand som vi besökt och via distansundervisning. Vi tror att vi genom detta kan vara mer förberedda om vi i vår framtida yrkesroll får elever som av en eller annan anledning åker iväg en period för att läsa på en liknande skola som de vi besökte. Vi vet då hur skolorna generellt är uppbyggda organisatoriskt och kan på så sätt ha en vidare förståelse för elevens kommande situation och anpassa elevens uppgifter efter detta. Vi har även fått en inblick i hur arbetssättet på Sofia Distans fungerar och kan ge råd och stöttning om en av våra elever ska läsa via dem.

5.4. Förslag till fortsatta studier

Ämnesområdet i denna studie är sparsamt beforskat och det finns därför många olika vägar att ta för fortsatta studier inom detta ämne. En liknande studie kan genomföras med besök samt intervjuer av lärare på andra svenska skolor i världen, såväl godkända som icke godkända. Ytterligare ett förslag på en studie som kan göras är att undersöka hur andra ämnen behandlas via distansundervisning och på plats på olika svenska skolor runt om i världen.

6. Referenser

- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber
- de Ron, L. & Feldt, M. (2013). *Lära och bedöma i hem- och konsumentkunskap Lgr 11: [att utveckla och synliggöra förmågor i undervisningen]*. [Lidingö]: Maria Feldt.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik
- Hrastinski, S. (2013). *Nätbaserad utbildning: en introduktion*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur AB
- Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) (1991). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2014-02-04 från: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Imsen, G. (2006). *Elevers värld: introduktion till pedagogisk psykologi*. (4., rev. uppl.) Lund: Studentlitteratur AB
- Kirby, D., Sharpe, D. (2010). High school students in the new learning environment: a profile of distance e-learners. *Turkish Online Journal of Distance Education*, volym: 9 (1), 83-88. Hämtad 2014-05-05 från: <http://web.a.ebsco-host.com.ezproxy.ub.gu.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=76786ec5-b622-4789-8486-46828bcd8a75%40sessionmgr4005&vid=2&hid=4104>
- Marrs, K. (2005). Just-in-Time Teaching for food science: Creating an active learner classroom. *Journal for food science education*, volym:4 (2). Hämtad 2014-05-01 från: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1541-4329.2005.tb00055.x/abstract>
- Nationalencyklopedin. (2014a). *Betingad reflex*. Hämtad 2014-05-13 från: <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/betingad-reflex>
- Nationalencyklopedin (2014b) *Artefakt*. Hämtad 2014-05-05 från: <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/artefakt>
- Nationalencyklopedin. (2014c). *Missionär*. Hämtad 2014-04-24 från: <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/mission%C3%A4r>
- Patel, R., & Davidsson, B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB

Rashid, N., Rashid. M. (2011). Issues and problems in distance education. *Turkish Online Journal of Distance Education*, volym: 12 (4), 20-26. Hämtad 2014-05-02 från: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ976926.pdf>

Reitmer, C.A. (2004). Improving oral communication skills of students in food science courses. *Journal for food science education*, volym: 2004 (2) Hämtad 2014-05-01 från: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1541-4329.2004.tb00036.x/abstract;jsessionid=4B5EAD46E57444AB583CF86E3AF1F607.f02t04>

SFS 1994:519. *Förordning om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar*. Hämtad 2014-04-30 från: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Forordning-1994519-om-stats_sfs-1994-519/?bet=1994:519

SFS 2010:800. *Skollag*. Hämtad 2014-05-02 från: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/#K7

Skolverket. (2008). *Distansundervisning för elever i grundskola och gymnasieskola*. Stockholm: Fritzes

Skolverket. (2010). *Formativ bedömning – bedömning för lärande*. Hämtad 2014-05-04 från: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/bedomning/undervisning/formativ-bedomning-1.100681>

Skolverket. (2011a). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Fritzes

Skolverket. (2011b). *Kommentarmaterial till kursplanen i hem- och konsumentkunskap*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2011c). *Kunskapsbedömning i skolan – praxis, begrepp, problem och möjligheter*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2012). *Formativ bedömning – bedömning för lärande (5b-NT)*. Hämtad 2014-05-04 Från: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/larande/nt/ideer-och-inspiration/formativ-bedomning-bedomning-for-larande-1.174948>

Skolverket (2013a). *Bedömningsstöd i praktisk-estetiska ämnen årskurs 7-9*. Hämtad 2014-04-30 från: <http://www.skolverket.se/bedomning/nationella-prov-bedomningsstod/grundskoleutbildning/bedomning-i-arskurs-7-9/bedomningsstod/praktiskt-estetiska-amnen>

Skolverket. (2013b). *Svenska utlandsskolor*. Hämtad 2014-03-15 från: <http://www.skolverket.se/skolformer/utbildning-utomlands/svensk-undervisning-i-utlandet/svenska-utlandsskolor>

Skolverket (2013c). *Distansundervisning*. Hämtad 2014-04-30 från: <http://www.skolverket.se/skolformer/utbildning-utomlands/svensk-undervisning-i-utlandet/distansundervisning-1.9747>

Skolverket (2013d). *Svensk undervisning i utlandet*. Hämtad 2014-03-15 från: <http://www.skolverket.se/skolformer/utbildning-utomlands/svensk-undervisning-i-utlandet>

Skolverket (2013e). *Läroplaner, ämnesplaner och kursplaner*. Hämtad 2014-05-02 från: <http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser>

Skolverket (2013f). *Läroplaner och kursplaner för grundskoleutbildning*. Hämtad 2014-05-02 från: <http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning>

Skolverket (2013g). *Läroplan och kursplaner för grundskola*. Hämtad 2014-05-02 från: <http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola>

Skolverket. (2014a) *Timplan för grundskolan*. Hämtad 2014-04-30 från: <http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/timplan>

Skolverket (2014b) *Läroplaner*. Hämtad 2014-05-02 från: <http://www.skolverket.se/regelverk/laroplaner-1.147973>

Sofia Distans. (2014a) *Historik*. Hämtad 2014-04-22 från: <http://www.sofiadistans.nu/historik.htm>

Sofia Distans. (2014b) *Vem handleder*. Hämtad 2014-05-02 från: <http://www.sofiadistans.nu/vemhandled.htm>

SOU 1998:83. Hämtad 2014-02-27 från: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/52/36/92897ecf.pdf>

Svensk Utlandsundervisnings Förening, SUF. (2009). *SUF – En intresseorganisation*. Hämtad 2014-03-05 från: <http://www.suf.c.se/sufinfo.htm>

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur AB

Bilaga 1 Intervjuguide Sofia Distans

Intervjuguide

Sofia Distans

Bakgrund

- Ge en kort beskrivning av dig själv.
- Vad har du för utbildningsbakgrund?
- Hur ser din arbetsvecka ut?

Organisation

- Hur ser er organisation ut?
- Är det en kostnadsfri skola?
- Har antalet inskrivna elever ökat eller minskat under åren?
- Hur många elever läser via er idag?
 - Fördelning Sverige/utomlands
 - Hur många elever har du?
- Vilka tror du är vanligaste anledningarna att elever läser via er?

Distansutbildningen

- Hur länge har distansundervisningen funnits hos er?
- Hur sker kontakten med eleverna?
- Har du kontakt med andra personer än eleverna? (kring eleverna)

Bedömning och undervisning

- Vilken kompetens anser du krävs för bedömning inom HKK?
- Hur gör du när du ska bedöma en uppgift? (teori/praktik)
- Hur gör du för att ta del av hela processen som eleven gör, t.ex. vid matlagning?
- Finns det några svårigheter enligt dig att ha HKK via distans?
 - Varför? Varför inte?
- Har du upplevt att något moment inom HKK varit svårt att utföra för eleverna?
 - Vad har det berott på?
- Om eleven inte klarar ett ämne/en del osv, hur gör man då?
- Hur beräknar ni undervisningstiden i HKK?
- Hur tänker du kring de olika delarna i det centrala innehållet?

Emma Lindblom, Gabriella Svensson och Marie Vester

Bilaga 2 Intervjuguide skolor Thailand

Intervjuguide

Skolor Thailand

Bakgrund

- Ge en kort beskrivning av dig själv.
- Vad har du för utbildningsbakgrund?
- Varför valde du just Thailand?
- Hur ser din arbetsvecka ut?

Organisation

- Hur ser er organisation ut?
- Hur länge har skolan funnits?
- Har antalet elever ökat eller minskat under åren?
- Hur många elever har ni hos er idag?
- Vilka tror du är vanligaste anledningarna att elever väljer er skola?
- Hur många lärare har ni på skolan?
- Har lärarna behörighet i sina ämnen?
- Hur bedrivs undervisningen?
- Hur involverad är du i undervisningen?
- Kan dina lärare styra en del av elevernas undervisning av ett ämne?
- Hur ser era undervisningslokaler ut?

Undervisning i HKK

- Hur bedrivs HKK undervisningen hos er?
 - Lokal, material osv?
- Hur undervisar ni när eleverna är i olika faser i HKK?
- Hur beräknar ni undervisningstiden i HKK?

Bedömning och omdömen i HKK

- Hur går det till när ni ger elever ett omdöme?
 - T.ex. mall att utgå från?
- Om en elev inte når upp till vad som förväntas för ett omdöme, vad händer då?
- Hur går dokumenteringen till?
- Har ni någon kontakt med HKK läraren på Sofia Distans eller på elevens hemskola?
 - Om ni har det, hur sker den?
- Hur arbetar ni med läroplanen?